

Transparensdirektivet och vissa övriga konkurrenspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker förslagen i proposition 2004/05:140 om genomförande av EU:s transparensdirektiv. Detta direktiv har som syfte att underlätta EG-kommissionens granskning av att företag inte får sådana stöd från det allmänna eller andra fördelar av en medlemsstat som strider mot EG:s konkurrensregler för företag och stater. Direktivet och den nu aktuella lagstiftningen skall däremot inte ses som ett medel för att reglera förhållandet mellan offentlig och privat sektor på nationell nivå. Lagändringarna – i vilka utskottet föreslår ett smärre tillägg – skall träda i kraft den 1 augusti 2005.

I en motion föreslås en utvidgning av tillämpningsområdet i förhållande till vad som krävs enligt transparensdirektivet. Enligt utskottets mening bör dock någon sådan utvidgning inte göras för närvarande. I en reservation (m, fp, kd, c) anmodas regeringen att göra konsekvensanalyser av en utvidgning av tillämpningsområdet och så snart som möjligt återkomma till riksdagen med förslag om lagändringar.

När det gäller frågan om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor föreslår utskottet att riksdagen, genom ett tillkännagivande, skall begära att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder för att komma till rätta med konkurrensproblemen mellan offentlig och privat sektor. I ett sådant arbete bör ett domstolsförfarande övervägas. Regeringen bör återkomma i frågan så att riksdagen under riksmötet 2005/06 kan behandla regeringens förslag. Regeringen bör vidare redovisa sina förslag med anledning av förslag på området från Konkurrensverket. Dessa förslag avser bl.a. åtgärder för att tillförsäkra att gällande lagar och riktlinjer följs, införandet av en nationellt utformad reglering av subventioner samt hur en offentlig aktör skall få använda information och kompetens upparbetad i myndighetsrollen. Detta sistnämnda arbete bör regeringen redovisa till riksdagen under riksmötet 2005/06. När det gäller förslag om hur en nationellt utformad reglering kan utformas noterar utskottet att en sådan regel skulle kunna fungera som ett nationellt komplement till den EG-rättsliga regleringen av statligt stöd. I en reservation (m, fp, kd, c) efterlyses ytterligare åtgärder från rege-

ringens sida senast under riksmötet 2005/06 för att reda upp konkurrenssituationen mellan offentlig och privat sektor.

I betänkandet behandlas och avstyrks även motionsyrkanden rörande konkurrenspolitikens inriktning. I en reservation (m, fp, kd, c) redovisas dessa partiers gemensamma syn på konkurrenspolitikens inriktning. Utskottet avstyrker också motionsyrkanden om kriminalisering av karteller, med hänvisning till ett i december 2004 avlämnat utredningsbetänkande, i vilket presenterades en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering inom konkurrensrätten. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser återkomma till riksdagen i frågan. Utskottet finner ingen anledning att föregripa denna fortsatta beredning. I två reservationer (fp respektive kd) följs motionsyrkandena upp. Slutligen avstyrker utskottet en motion om en utvärdering av Konkurrensverkets verksamhet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Bakgrund.....	8
Konkurrenspolitikens inriktning.....	8
Motionerna	8
Vissa kompletterande uppgifter.....	11
Tidigare riksdagsbehandling	11
Utredningen om ökad effektivitet på konkurrensområdet	12
Konkurrensverkets rapport Konkurrensen i Sverige år 2004.....	12
Om- och avregleringar.....	13
Konkurrensen inom dagligvaruhandeln.....	14
Utskottets ställningstagande	17
Genomförande av transparensdirektivet och konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor	19
Propositionen.....	19
Propositionens beredning	19
Propositionens huvudsakliga innehåll	20
Separat redovisning av konkurrensskyddad och annan affärsverksamhet	21
Öppen redovisning av offentliga finansiella förbindelser.....	22
Årlig rapportering om offentliga tillverkningsföretag	22
Bevarande av information	22
Kontroll och sanktioner	23
Övriga frågor	23
Konsekvenser	23
Motionerna	24
Motion med anledning av propositionen	24
Motioner från allmänna motionstiden	26
Vissa kompletterande uppgifter.....	31
Uppgifter rörande förslagen i motion 2004/05:N22 (kd).....	31
Tidigare riksdagsbehandling	33
Konfliktlösningsregel m.m.	33
Konkurrensverkets utredningar	35
Lagen om offentlig upphandling	37
Kommunallagen	39
Utskottets ställningstagande	39
Inledning	39

Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor	40
Genomförande av transparensdirektivet	42
Övriga lagförslag	43
Kriminalisering av karteller	43
Motionerna	44
Vissa kompletterande uppgifter	45
Tidigare riksdagsbehandling	45
Utredningsbetänkande	46
Utskottets ställningstagande	48
Konkurrensverkets roll	49
Motionen	49
Vissa kompletterande uppgifter	50
Utskottets ställningstagande	50
Reservationer	52
1. Konkurrenspolitikens inriktning (m, fp, kd, c)	52
2. Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (m, fp, kd, c)	54
3. Genomförande av transparensdirektivet (m, fp, kd, c)	56
4. Kriminalisering av karteller (fp)	58
5. Kriminalisering av karteller (kd)	59
6. Konkurrensverkets roll (m, fp, kd, c – motiveringen)	61
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	62
2. Regeringens lagförslag	66
3. Av utskottet föreslagna ändringar i regeringens lagförslag	75

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Konkurrenspolitikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L291 yrkande 3, 2004/05:L336 yrkande 2, 2004/05:MJ332 yrkande 3, 2004/05:N249 yrkande 2, 2004/05:N305 yrkande 1, 2004/05:N393 yrkande 7, 2004/05:N411 yrkande 1 och 2004/05:N413 yrkande 6 i denna del.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför. Därmed avslår riksdagen motionerna 2004/05:N249 yrkandena 3, 4 och 6, 2004/05:N305 yrkandena 2 och 3, 2004/05:N308 yrkande 3, 2004/05:N391 yrkandena 1 och 2, 2004/05:N393 yrkande 4, 2004/05:N397 yrkandena 2 och 9, 2004/05:N400 yrkandena 8 och 9, 2004/05:N401 yrkande 7, 2004/05:N402 yrkandena 2–4 och 2004/05:N412 yrkande 8.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

3. Genomförande av transparensdirektivet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:140 punkt 1 och avslår motion 2004/05:N22 yrkandena 1–5.

Reservation 3 (m, fp, kd, c)

4. Övriga lagförslag

a) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:110) om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:140 punkt 2.

b) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:140 punkt 3.

c) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning, dock med ändring att 2 kap. 13 § skall ha lydelse enligt utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2004/05:140 punkt 4.

d) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078), dock med ändring att 7 kap. 7 § skall ha lydelse enligt utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2004/05:140 punkt 5.

5. Kriminalisering av karteller

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ332 yrkande 4, 2004/05:N249 yrkande 1, 2004/05:N393 yrkande 8, 2004/05:N413 yrkande 6 i denna del och 2004/05:Bo306 yrkande 16.

Reservation 4 (fp)

Reservation 5 (kd)

6. Konkurrensverkets roll

Riksdagen avslår motion 2004/05:N271.

Reservation 6 (m, fp, kd, c) – motiv.

Stockholm den 2 juni 2005

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Per Bill (m), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp), Berit Högman (s), Lennart Beijer (v), Karl Gustav Abramsson (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Åsa Torstensson (c), Anne Ludvigsson (s), Anne-Marie Pålsson (m), Lars Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s), Krister Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Mikael Oscarsson (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2004/05:140 om genomförande av transparensdirektivet,

dels en motion som väckts med anledning av propositionen,

dels 17 motioner från den allmänna motionstiden om olika konkurrenspolitiska frågor.

Betänkandet inleds med ett avsnitt om konkurrenspolitikens inriktning. Därefter behandlas propositionen och den motion som väckts med anledning härav samt i anslutning härtill motionsyrkanden från allmänna motionstiden som tar upp olika aspekter av konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor. Slutligen tar utskottet upp motionsyrkanden rörande kriminalisering av karteller och om Konkurrensverkets roll.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Konkurrenslagen (1993:20), som trädde i kraft den 1 juli 1993 (prop. 1992/93:56, bet. 1992/93:NU17), är baserad på den s.k. förbudsprincipen, vilken utgår från att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför skall vara förbjudna. Efter mönster från EG-rätten innehåller lagen två principiella förbud, nämligen mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag (6 §) och mot missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning (19 §). Dessa bestämmelser motsvaras av EG-fördragets artiklar 81 (regler beträffande avtal m.m. som har till syfte eller effekt att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen) och 82 (regler beträffande ett eller flera företags missbruk av dominerande ställning), vilka ingår i de grundläggande konkurrensreglerna för den gemensamma marknaden. I konkurrenslagen finns också bestämmelser rörande företagskoncentrationer.

Konkurrenspolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om konkurrenspolitikens inriktning. Utskottet redogör för sin syn på inriktningen av denna politik, vilken överensstämmer med den som riksdagen tidigare ställt sig bakom. *Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).*

Motionerna

I motion 2004/05:N305 (m) begärs ett tillkännagivande om vikten av att bekämpa monopol. Statens uppgift är att ställa upp regler för företag och enskilda och att finansiera viktiga välfärdsuppgifter såsom skola, vård och omsorg, anför motionärerna. De menar att en renodling av statens och kommunernas roller, där dessa inte agerar domare och spelare på samma gång, skapar förutsättningar för fler livskraftiga företag med fler aktiva ägare. Konkurrensverket måste ges ökade resurser för att kunna bevaka konkurrensen på olika områden, säger motionärerna. De anser att de räder som verket gjort mot vissa branscher där det befarats bristande konkurrens har varit bra och bör utvecklas. Motionärerna välkomnar den reformering av konkurrensövervakningen som sker inom EU och förespråkar att Sverige skall verka för att EU skall ingripa med kraft mot t.ex. olagligt och konkurrenssnedvridande statsstöd eller begränsningar av konkurrensen i olika medlemsländer. Privata monopol och kartellbildningar hör inte hemma i en marknadsekonomi, och tendenser till detta måste bekämpas med kraft, anför det avslutningsvis.

Ett tillkännagivande om strukturförändringar i konkurrensfrämjande syfte föreslås i motion 2004/05:L291 (m). Fasta spelregler och konkurrens på lika villkor är viktiga förutsättningar för att marknadsekonomin skall fungera, och konkurrens är den bästa garantin för att konsumenter skall få så bra varor och tjänster som möjligt, till rimliga priser, säger motionärerna. De menar också att det är av avgörande betydelse för den internationella styrkan hos svenskt näringsliv att konkurrensen upprätthålls på hemmamarknaden. Den konsumentpolitik som Moderata samlingspartiet förespråkar syftar till att öka den konkurrensutsatta sektorn, vidga området för privat näringsverksamhet, avveckla offentliga monopol och minska offentligt ägande i näringsverksamhet, sägs det.

I motion 2004/05:N249 (fp) begärs ett tillkännagivande om att konkurrenslagen bör göras effektivare. Fri konkurrens på lika villkor inom de ramar som sätts upp av etiska principer och lagstiftning är det bästa verktyget för att tillgodose konsumenternas efterfrågan och hushålla med begränsade resurser, anför motionärerna. De menar att en effektiv konkurrens i första hand alltid gynnar konsumenterna, och konkurrensen är den kanske viktigaste drivkraften till teknisk utveckling och ekonomisk tillväxt. Marknadsekonomin förutsätter en effektiv konkurrenspolitik, som förhindrar marknadsdelning och prissamverkan samt utövar fusionskontroll, säger motionärerna. De anser att en fungerande och sträng konkurrenslagstiftning behövs för att en effektiv konkurrens skall råda i det privata näringslivet. Staten skall sätta ramar och övervaka spelreglerna på marknaden, men om staten är både domare och spelare på marknaden är risken stor att konkurrensen snedvrids, anför motionärerna. De menar att en viktig orsak till att Sverige placerar sig dåligt i den s.k. välfärdslistan är det höga prisläget, till följd av bristande konkurrens och delvis omfattande regleringar. En hel del viktiga avregleringar har redan gjorts i Sverige, men inom en del sektorer är konkurrensen fortfarande bristfällig, framför allt på de marknader där hushållen är köpare, t.ex. detaljhandel och tjänsteproduktion, säger motionärerna. De hänvisar härvid till Konkurrensverkets rapport Konsumenterna, matpriserna och konkurrensen (2004:2), som presenterades i juni 2004 och enligt vilken den svenska prisnivån för den privata konsumtionen låg nästan 20 % över den genomsnittliga nivån inom EU. Även inom Sverige varierar prisnivåerna – i Västsverige är maten ca 6 % billigare än i Stockholmsområdet, säger motionärerna. De anser att regeringen inte bör fördröja beredningen av Konkurrensverkets rapporter utan så snart som möjligt vidta åtgärder och lägga fram förslag. För att göra konkurrensen mer effektiv krävs det, enligt motionärerna, konkreta åtgärder på följande områden: ökad avreglering; skärpning av konkurrenslagen och effektivisering av övervakningen; resurstillskott till Konkurrensverket; granskning av nya regeringsförslag utifrån såväl ett småföretagsperspektiv som ett konkurrensperspektiv; identifiering och avveckling av kvarvarande konkurrenshämmande regleringar i den privata sektorn.

Ett tillkännagivande om konkurrens föreslås även i motion 2004/05:N413 (fp), med likartad motivering som i nyssnämnda motion 2004/05:N249 (fp).

I motion 2004/05:L336 (fp) begärs ett tillkännagivande om ökad konkurrens, varvid det hänvisas till den i motion 2004/05:N249 (fp) nämnda rapporten av Konkurrensverket. Effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet är till nytta för konsumenterna, framhåller motionärerna. En betydande del av prisskillnaden mellan Sverige och övriga länder beror på bristande konkurrens, varför avregleringar i konkurrensstimulerande syfte framför allt är ett konsumentintresse och bör fortsätta på fler marknader, anför motionärerna.

Det behövs en effektivare konkurrenspolitik för dagligvaruhandeln, anför det i motion 2004/05:MJ332 (fp). Sverige har för höga matpriser, säger motionärerna och hänvisar till att livsmedelspriserna år 2003 låg 24 % högre i Sverige än genomsnittet i EU (om mervärdesskatten räknas bort blir skillnaden mindre men fortfarande betydande). Minst 5 % av skillnaden beräknas bero på bristande konkurrens i Sverige. Inom Sverige finns också betydande prisskillnader mellan olika regioner, påpekar motionärerna. De konstaterar att dagligvaruhandeln i Sverige kännetecknas av stark koncentration. Mellan åren 2003 och 2004 har de tre detaljhandelsblocken ICA Sverige AB, KF Ekonomisk förening och Axfood AB stärkt sin sammanlagda andel av dagligvarumarknaden ytterligare, från 73 % till 74 %, trots att nya aktörer, såsom Lidl, har tillkommit. Bristen på konkurrens är mycket allvarlig och gör att konsumenterna får betala mer för maten än de skulle ha behövt om dagligvarumarknaden fungerat mer effektivt, anför motionärerna. För att marknaden skall fungera måste antalet aktörer bli fler, antingen genom nyföretagande eller genom att fler utländska aktörer etablerar sig på marknaden. Detta kan, enligt motionärerna, underlättas genom en effektiv konkurrenspolitik och genom att kommunerna underlättar för nyetableringar.

I motion 2004/05:N393 (kd) begärs ett tillkännagivande om en effektivare konkurrenspolitik. En viktig orsak till att Sverige placerar sig dåligt i den s.k. välfärdsligan är det höga prisläget, till följd av bristande konkurrens och delvis omfattande regleringar, säger motionärerna, i likhet med vad som sades i den nyssnämnda motionen 2004/05:N249 (fp). Marknadsekonomi förutsätter en effektiv konkurrenspolitik som förhindrar marknadsdelning, prissamverkan och som utövar fusionskontroll, anför motionärerna. De menar att den svenska konkurrenspolitiken, som bör harmoniseras med utvecklingen inom EU, kan dämpa prisstegringstakten. Det finns många indikationer på att en stor del av det potentiella nyföretagandet hindras av ett alltför omfattande regelverk, varför en ökad avreglering bör ske för att ge utrymme för konkurrens, säger motionärerna. De anser också att konkurrenslagen bör skärpas och att övervakningen bör bli effektivare, varvid såväl privata som offentliga monopol och oligopol skall motverkas.

Forskning om sambanden mellan pris, kvalitet, service, mångfald, inträdeshinder, innovationer och konkurrens måste initieras, anför det i motion 2004/05:N411 (kd). Hänvisning görs till den i motion 2004/05:N249 (fp) tidigare nämnda rapporten från Konkurrensverket. De svenska priserna på livsmedel är högre än i många andra europeiska länder, påpekar motionärerna. De anser att regeringen – även om den lokala konkurrensen är en kommu-

nal fråga – måste ta ett ansvar för att de svenska livsmedelspriserna är så höga. Det krävs forskning och jämförande analyser med andra länder med fokus på olika samband som har betydelse för livsmedelspriserna, t.ex. sambandet mellan pris och konkurrens, anförts det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen avslag våren 2004 motionsyrkanden rörande konkurrenspolitikens inriktning, liknande de här aktuella (bet. 2003/04:NU13). Utskottet erinrade därvid om sin syn i frågan. I en reservation (m, fp, kd, c) redovisades dessa partiers gemensamma syn på konkurrenspolitikens inriktning.

I det nyssnämnda betänkandet behandlades också proposition 2003/04:80 om moderniserad konkurrensövervakning. Förslagen i propositionen grundade sig på en ny EG-förordning om tillämpning av konkurrensreglerna, som började gälla den 1 maj 2004. Syftet med de nya reglerna är att effektivisera tillämpningen av EG:s konkurrensregler och möjliggöra en förstärkt övervakning av allvarigare konkurrensbegränsningar, såsom karteller. EU-reformen innebär bl.a. att EG-kommissionen och alla nationella konkurrensmyndigheter inom EU kommer att samarbeta inom ett nätverk. Genom detta samarbete kommer hanteringen av EU-ärenden i större utsträckning än för närvarande att delegeras till nationella konkurrensmyndigheter och domstolar. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen. I en reservation (m, fp, kd, c) välkomnades moderniseringen av tillämpningen av konkurrenslagstiftningen, samtidigt som vissa synpunkter framfördes. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2004.

Utskottet har nyligen justerat betänkande 2004/05:NU17 om skadestånd enligt konkurrenslagen, m.m. (prop. 2004/05:117). I propositionen föreslås bl.a. att kretsen av skadeståndsberättigade skall vidgas, vilket förväntas öka den s.k. reparativa effekten av konkurrensreglerna, liksom den preventiva effekten. I en reservation (m) avvisades detta förslag. Även en ökning av preskriptionstiden från fem till tio år föreslås, vilket utskottet har ställt sig bakom men som har avvisats i en reservation (m, fp, kd, c). Riksdagen behandlar det nämnda betänkandet samma dag som det nu aktuella betänkandet.

I några motioner berörs frågan om en förstärkning av Konkurrensverkets resurser. Riksdagen beslöt i december 2004 om anslag till Konkurrensverket för år 2005 (prop. 2004/05:1 utg.omr. 24 Näringsliv, bet. 2004/05:NU1). Anslaget för år 2005 uppgår till 83,7 miljoner kronor. Riksdagen avslag samtidigt motionsyrkanden om ökade anslag till Konkurrensverket med respektive 5 miljoner kronor (m), 24 miljoner kronor (fp), 9 miljoner kronor (kd) och 7 miljoner kronor (c). I sitt ställningstagande noterade utskottet att anslaget till Konkurrensverket höjdes för år 2003 med 2 miljoner kronor mot bakgrund av de ökade arbetsuppgifter som verket fick till följd av de ändringar i konkurrenslagen som riksdagen beslöt om våren 2002 med syfte att effektivisera kartellbekämpningen. Utskottet erinrade också om att anslaget dessförin-

nan nivåhöjdes med 5 miljoner kronor fr.o.m. år 2001. Det framhölls vidare att Konkurrensverkets möjligheter att ta egna initiativ för att spåra, utreda och bevisa skadliga konkurrensbegränsningar har ökat. Detta beror till en del på att verkets resurser inte längre i lika stor utsträckning som tidigare tas i anspråk för ren ärendehantering; konkurrenslagen har varit i kraft i cirka tio år, och marknadens aktörer har därmed bättre kunskap om lagen och inte längre samma behov som tidigare av att få olika frågor prövade. Även riksdagens nyssnämnda beslut våren 2004 med anledning av proposition 2003/04:80 om moderniserad konkurrensövervakning innebär att det hos Konkurrensverket kommer att frigöras resurser, vilka kan användas för övervakning och bekämpning av allvarliga konkurrensstörningar (bet. 2003/04:NU13).

Utredningen om ökad effektivitet på konkurrensområdet

Regeringen tillkallade i september 2004 en särskild utredare, kammarrättspresident Sten Heckscher, med uppdrag (dir. 2004:128) att effektivisera förfarandet enligt konkurrenslagen. Instansordningen för konkurrensskadeavgifter skall övervägas. Det nuvarande systemet innebär dels undersökning, analys och bedömning hos Konkurrensverket, dels prövning därefter i Stockholms tingsrätt och dels, vid överklagande, överprövning i Marknadsdomstolen. Handläggningen tar lång tid när det rör sig om ett omfattande material och många som skall höras. I utredarens uppdrag ingår att överväga att minska antalet domstolsinstanser samt, för det fall utredaren finner att den nuvarande ordningen skall bestå, att överväga att införa prövningstillstånd i ledet tingsrätt–Marknadsdomstolen.

Utredaren skall dessutom göra en översyn av konkurrenslagens regler om företagskoncentration med anledning av rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer. Utredaren skall föreslå de ändringar av det svenska regelsystemet som bedöms motiverade. De frågor utredaren särskilt skall analysera gäller substans-test, behandlingen av vissa begränsningar, svenska myndigheters bistånd till kommissionen i samband med inspektioner samt anmälan om företagskoncentration. Slutligen skall utredaren bedöma om Konkurrensverket bör få möjlighet att ta ut en avgift för en sådan anmälan. I uppdraget ingår avslutningsvis att överväga ytterligare effektiviseringsåtgärder och att se över konkurrenslagens struktur och överskådlighet.

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag i fråga om instansordningen och företagskoncentrationer senast den 1 juli 2005, och när det gäller övriga förslag till effektivisering, regelförenkling och konkurrenslagens struktur senast den 1 februari 2006.

Konkurrensverkets rapport Konkurrensen i Sverige år 2004

Konkurrensverket presenterade i december 2004 rapporten Konkurrensen i Sverige år 2004 (2004:5), vilken är avsedd att ge en bild av konkurrensläget i svensk ekonomi år 2004. I rapporten beskrivs konkurrensläget i ett tiotal

branscher inom sju områden som på olika sätt har varit aktuella i Konkurrensverkets verksamhet under år 2003 och första halvåret 2004.

Sammanfattningsvis sägs i rapporten att det finns en del indikationer på att konkurrensen i Sverige inte fungerar riktigt så väl som den borde. Den svenska prisnivån ligger över genomsnittet för EU, vilket bara delvis kan förklaras av löne- och skattenivåer. Konkurrensverket har i en serie rapporter analyserat i vilken utsträckning den höga prisnivån beror på dålig konkurrens. Även om det är svårt att med exakthet besvara den frågan, är den entydiga slutsatsen att ökad konkurrens leder till lägre priser, ökad mångfald och konsumentnytta, sägs det i rapporten. Många delar av det svenska näringslivet präglas av en relativt hög koncentrationsgrad. Trots de senaste årens regelreformer för ökad konkurrens, trots medlemskapet i EU och trots att den svenska ekonomin blir alltmer integrerad med omvärlden kvarstår viktiga inträdeshinder på många marknader. I kombination med den svenska ekonomins relativa litenhet kan inträdeshinder leda till hög koncentrationsgrad och en dåligt fungerande konkurrens.

Om- och avregleringar

Regeringen tillsatte i december 2003 en särskild utredare (chefsekonom Dan Andersson) med uppgift (dir. 2003:151) att, utifrån de utvärderingar som gjorts av regelreformer inom tele-, el-, post-, inrikesflyg-, taxi- och järnvägsmarknaderna, utvärdera och göra en samlad analys av de långsiktiga effekterna för konsumenterna, näringslivet, arbetsmarknaden och samhällsekonomin i olika delar av Sverige. Utredaren skulle även, utifrån de genomförda utvärderingarna, föreslå de åtgärder som kan behövas för att ytterligare förbättra marknadernas funktion.

Regelutredningen presenterade resultatet av sitt arbete i betänkandet Liberalisering, regler och marknader (SOU 2005:4). Utredningen skulle enligt direktiven främst utgå från tidigare gjorda utvärderingar men fann dock att det finns relativt få utvärderingar av de genomförda reformerna och att den tillgängliga statistiken i många fall är bristfällig. Olika variabler och olika statistikällor har i flera fall visat på skilda utvecklingar. Utredningen pekade därför särskilt på behovet av ytterligare forskning kring utvecklingen på de liberaliserade marknaderna samt behovet av att förbereda utvärderingar redan före tidpunkten för liberaliseringen.

Utredningen anser att det är varken möjligt eller önskvärt att återgå till den tidigare marknadsformen. Även om det vore önskvärt att återgå till den tidigare regleringen är detta inte möjligt av ett flertal skäl – den tekniska utvecklingen, EU-medlemskapet och den ökade internationaliseringen. Som en följd av liberaliseringarna har antalet företag ökat på de studerade marknaderna. Utredningen anser att ingen av de liberaliserade marknaderna har nått sin slutgiltiga form men att de genomförda reformerna har bidragit till en ökad samhällsekonomisk effektivitet på flertalet av marknaderna. Det finns dock ett behov av ytterligare reformer för att förbättra marknadernas funktionssätt. Utredningen pekar särskilt på behovet av ett ökat konsumentstöd, en förstärkt

ägarfunktion avseende statliga företag i Regeringskansliet och en förbättrad tillsyn över marknaderna. Dessutom lämnas mer specifika förslag när det gäller tele-, post-, taxi- och järnvägsmarknaderna.

Utredningen anser att de genomförda reformerna av marknaderna i otillräcklig utsträckning tagit hänsyn till konsumenternas intressen. Detta gäller särskilt för elmarknaden men också för telemarknaden, vilket innebär att det finns ett behov av att stärka konsumenternas ställning på dessa marknader. Utredningen framlägger därför förslag beträffande bl.a. elmarknaden, telemarknaden och statligt ägda företag. Utredningen anser att det alltid kommer att krävas starka institutioner kring marknader för infrastrukturtjänster. Svårigheterna att bedriva en effektiv reglering bör dock uppmärksammas. De reglerande institutionerna har inte utvecklats i samma takt som marknaderna har liberaliserats och statens roll minskat. Liberaliseringen är ännu i sin linda och hur väl den kommer att lyckas beror på i vilken utsträckning autonoma och kraftfulla institutioner utvecklas. Utredningen anser att det är viktigt att skapa transparens och rolltydlighet och framlägger vissa förslag för att åstadkomma detta.

Betänkandet är föremål för remissbehandling t.o.m den 22 juli 2005.

Konkurrensen inom dagligvaruhandeln

Konkurrensen inom dagligvaruhandeln berörs i några motioner. Konkurrensverket gavs i februari 2002 i uppdrag av regeringen att dels genomföra fördjupade undersökningar av konkurrensförhållanden i dagligvaruhandeln, dels analysera prisnivån i Sverige jämfört med andra länder. Uppdraget redovisades i december 2002 i två rapporter. I den ena rapporten, Dagligvaruhandeln – struktur, ägarform och relation till leverantörer (2002:6), redovisades den del av uppdraget som avser konkurrensförhållandena i dagligvaruhandeln. I den andra rapporten, De svenska priserna kan pressas! (2002:5), jämfördes Sveriges prisnivå för den privata konsumtionen med EU-genomsnittet. Enligt Konkurrensverkets bedömning förklarar bristande konkurrens i Sverige omkring hälften av prisskillnaden gentemot EU.

Konkurrensverket presenterade sommaren 2004 ytterligare en rapport om dagligvarumarknaden – Konsumenterna, matpriserna och konkurrensen (2004:2). Verkets sammanfattande bedömning av konkurrensen i dagligvaruhandeln i Sverige är att en viss skärpning skett under de senaste två åren, men att konkurrensen kan förbättras ytterligare genom etableringar av fler nationella och internationella aktörer. Slutsatserna sammanfattas i följande fem punkter:

- Efter etableringen av internationellt verksamma lågpriskedjor har konkurrensen skärpts i viss mån. Detta har verkat återhållande på priserna för produkter med detaljhandelns egna varumärken samt stimulerat övriga kedjors satsningar på sortiment och service, vilket är positivt för konsumenterna.

- De svenska matpriserna är fortfarande höga i ett internationellt perspektiv, även när mervärdesskatten räknas ifrån. Sverige kan få minst 5 % lägre matpriser än för närvarande genom bättre konkurrens.

– En tvåbarnsfamilj skulle spara omkring 6 700 kr om året om Sveriges matpriser låg i nivå med Tysklands. Genom att förlägga en stor del av inköpen till lågprisbutiker kan samma familj göra en besparing på 2 000–3 000 kr om året.

– Kedjornas egna varumärken ökar sina marknadsandelar, vilket delvis beror på hårdare konkurrens. Det är också ett sätt att profilera den egna kedjan. Konsumenterna kan gynnas av denna utveckling genom lägre priser under förutsättning att konkurrenstrycket upprätthålls. Konsekvenserna för kvaliteten, mångfalden och innovationstakten kan i detta skede inte bedömas.

– Det är positivt för konsumenterna om utbudet på dagligvarumarknaden breddas genom etablering av fler internationella aktörer och en utvecklad kompletteringshandel, såsom torghandel, specialbutiker och andra distributionskanaler. Framtidsutsikterna för dessa typer av nyetableringar bedöms som rimligt goda.

För att förbättra konkurrensen bör regeringen och kommunerna minska den fysiska planeringens betydelse som inträdesbarriär för nya företag på marknaden, sägs det i rapporten. Det är alltså svårt för nya företag att få tillgång till lämpliga lägen där det är tillåtet att bedriva handel med livsmedel. Ytterligare åtgärder för att förbättra konkurrensen är att stimulera kompletteringshandeln och etablering av fler dagligvarukedjor. Även mer forskning behövs. Konkurrensverket föreslår följande åtgärder:

– Ändra plan- och bygglagstiftningen så att konkurrensintresset lyfts fram, planprocessen påskyndas och aktörerna får bättre möjligheter att överklaga en kommuns ställningstagande att inte tillåta ny handel.

– Tillämpa plan- och bygglagstiftningen så att planeringen blir mer flexibel och ta fram nya metoder för att analysera den lokala konkurrensen.

– Stimulera kompletteringshandeln, såsom torghandel och specialbutiker.

– Stimulera etablering av fler dagligvarukedjor.

– Initiera forskning om sambanden mellan pris, kvalitet, service, mångfald, inträdeshinder, innovationer och konkurrens.

Vidare kan noteras att en parlamentariskt sammansatt kommitté har i uppdrag att se över plan- och bygglagen (1987:10, PBL) och lämna förslag till lagändringar (dir. 2002:97). I uppdraget ingår att analysera hur konkurrensaspekterna beaktas vid den fysiska planeringen och att pröva om och i så fall hur planeringen kan ge bättre förutsättningar för ökad konkurrens inom bl.a. handeln. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2005 (dir. 2004:150).

Näringsminister Thomas Östros besvarade nyligen en interpellation (ip. 2004/05:479) av Anne Ludvigsson (s) om en översyn av konkurrenslagstiftningen mot bakgrund av den senaste tidens utveckling inom dagligvarumarknaden. I interpellationen föreslogs följande:

– det skall bli enklare att definiera vad som kan anses vara en s.k. relevant marknad för svenska livsmedelshandlare och grossisternas möjlighet att utnyttja sin dominerande ställning måste förhindras,

– grossistföretagens möjligheter att kontrollera handlarnas sortiment, varubeställning och prissättning genom olika IT-system skall starkt begränsas,

- det skall bli lättare för enskilda handlare att fritt välja huvudleverantör,
- gamla samarbets- och hyresavtal tillkomna i syfte att stärka småföretagare och skapa tillväxt skall inte i andra och senare sammanhang kunna utnyttjas för konkurrensbegränsande handlingar och direkt maktmissbruk.

I sitt svar underströk näringsministern att en väl fungerande dagligvarumarknad är ett viktigt område för regeringen. Svenska konsumenter skall ha tillgång till dagligvaror till rimliga priser och av god kvalitet. Konkurrensverket bedömer att Sverige kan få minst 5 % lägre matpriser genom bättre konkurrens. Konkurrenssituationen på den svenska dagligvarumarknaden behöver förstärkas, anförde näringsministern. Marknaden domineras av tre block där handelsledet och grossistledet är mer eller mindre integrerade, och Sverige har ett högre prisläge än EU-genomsnittet. Beslutsfattandet inom handelsblocken sker vidare alltmer på central nivå. Därtill kan det vara svårt att få tillgång till butikslokaler.

Näringsministern uttryckte önskemål om en utveckling inom dagligvarubranschen som leder till ökad konkurrens och valfrihet. En sådan utveckling är till nytta för alla konsumenter. Han ansåg dock inte att de ändringar i konkurrenslagstiftningen som interpellanten föreslagit är ändamålsenliga. Den svenska konkurrenslagen är noga övervägd och utformad i enlighet med EGRättens konkurrensregler och utgör en generell reglering som gäller för alla sektorer. Förändringar i detta generella regelverk skulle därmed få genomgripande konsekvenser. Näringsministern har därför inga planer på att ändra konkurrenslagens innehåll på det föreslagna sättet. Även om han inte ser förutsättningar för att göra dessa specifika förändringar i konkurrensreglerna betonade han att regeringen fortlöpande arbetar för att se till att de svenska konkurrensreglerna och förfarandet för att tillämpa denna lag är så effektiva som möjligt. Detta skapar förutsättningar för att goda konkurrensförhållanden skall råda på hela den svenska marknaden, inklusive dagligvarumarknaden. För utvecklingen inom den sistnämnda marknaden har givetvis även andra regleringar betydelse.

Möjligheterna till nyetablering är en grundläggande förutsättning för att skapa väl fungerande marknader, sade näringsministern vidare. Konkurrensverket har i ett flertal rapporter framhållit att den kommunala tillämpningen av plan- och bygglagen medfört att det varit svårt för nya företag att etablera sig på den svenska dagligvarumarknaden. Samtidigt konstaterade han att det under de senaste åren etablerats nya dagligvarubutiker, inte minst i form av s.k. lågprisbutiker. Han ser positivt på denna utveckling. I sammanhanget nämnde han även den nyssnämnda kommittén för en översyn av PBL och såg med stort intresse fram emot kommitténs rapport.

Avslutningsvis sade näringsministern att han är angelägen om att det skall råda goda förutsättningar för en sund strukturomvandling med fler och nya aktörer och nya, mindre konstellationer av samarbetande företag. En sådan utveckling medför ökad nytta i form av lägre priser och ett varierat utbud för Sveriges konsumenter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet redovisade, som nämnts, sin syn på konkurrenspolitikens inriktning senast våren 2004. De bedömningar som då gjordes äger fortfarande giltighet. Utskottet anser sålunda att en effektiv konkurrens är en viktig förutsättning för en väl fungerande samhällsekonomi. Konkurrens bidrar till ett nödvändigt omvandlingstryck och till ett innovativt företagsklimat som stärker tillväxten och Sveriges internationella konkurrenskraft. För konsumenterna betyder detta tillgång till ett brett utbud av ständigt förbättrade varor och tjänster med god kvalitet till rimliga priser. Andelen av den samlade ekonomin där konkurrens råder bör öka, eftersom en väl fungerande konkurrens stimulerar nytänkande och bidrar till att utveckla nya produkter och tjänster till nytta för konsumenterna, vilket i sin tur ökar produktiviteten och dämpar prisutvecklingen. Konkurrenspolitiken har därmed en viktig uppgift att fylla inom ramen för näringspolitiken och i ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Konkurrenspolitiken skall ha följande allmänna inriktning:

- Den svenska marknaden är en del av EU:s inre marknad; hinder för tillträdet skall avlägsnas och EU:s regler för konkurrensen skall kunna tillämpas också i Sverige.

- Karteller och andra konkurrensbegränsningar som allvarligt skadar konsumentintresset kan inte accepteras; de medel som staten förfogar över för att upptäcka och ingripa när företag sätter konkurrensen ur spel måste bli effektivare.

- Konsumenternas intresse av effektivt fungerande konkurrens måste väga tungt när offentliga regler som påverkar marknadernas funktionssätt utformas.

- Andelen av den samlade ekonomin där konkurrens råder skall öka. På nya marknader skall strukturer och regler stödja uppkomsten av en balanserad och väl fungerande konkurrens.

- När offentliga aktörer agerar på konkurrensmarknader får det inte ske på ett sådant sätt att det privata företagandet hämmas otillbörligt. Myndighetsuppgifter skall hållas isär från kommersiell verksamhet.

- Statligt stöd får inte snedvrider konkurrensen; en policy för det svenska statsstödet skall understödja Sveriges arbete i EU mot subventioner som skadar industrin.

- Sverige skall aktivt stödja utvecklingen av sunda konkurrensförhållanden i den globala ekonomin och i samarbete med andra länder ingripa mot internationella konkurrensbegränsningar.

Utskottet finner det alltså viktigt att konkurrensen utvecklas till att gälla i fler delar av den svenska ekonomin och att den blir mer effektiv på befintliga konkurrensmarknader. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att offentliga aktörer i större utsträckning än för närvarande bör försöka dela upp upphandlingar för att främja konkurrensen. I annat fall kan resultatet bli att det efter någon tid endast finns kvar företag med monopolliknande ställning som kan delta i kommande upphandlingar.

Det är vidare väsentligt att konkurrensen är verksam även inom den globala ekonomin. För ett litet land som Sverige med ett stort utlandsberoende är

det av yttersta vikt att sunda konkurrensförhållanden råder på den globala nivån och att internationella konkurrensbegränsningar motverkas.

Utskottet anser, som nyss nämnts, att en effektiv konkurrens är en viktig förutsättning för en väl fungerande samhällsekonomi och att den syftar till att ge konsumenterna en starkare ställning på marknaden. Det beslut som riksdagen fattade våren 2004 om en moderniserad konkurrensövervakning (prop. 2003/04:80, bet. 2003/04:NU13) kan ses som ett led i strävandena att effektivisera konkurrensen. Beslutet innebar bl.a. att individuella undantag och icke-ingripandebesked har slopats, vilket bl.a. medför att resurser frigörs hos Konkurrensverket. Dessa kan i stället användas för övervakning och bekämpning av allvarliga konkurrensstörningar. Syftet med de nya reglerna är att effektivisera tillämpningen av EG:s konkurrensregler och möjliggöra en förstärkt övervakning av allvarligare konkurrensbegränsningar, såsom karteller. Reformen innebär bl.a. att EG-kommissionen och alla nationella konkurrensmyndigheter inom EU samarbetar inom ett nätverk. Genom detta samarbete kommer hanteringen av EU-ärenden i större utsträckning än för närvarande att delegeras till nationella konkurrensmyndigheter och domstolar.

Utskottet vill också erinra om det beslut som utskottet nyligen fattat rörande proposition 2004/05:117 om skadestånd enligt konkurrenslagen, m.m. (bet. 2004/05:NU17). Utskottet tillstyrkte det i propositionen framlagda förslaget om att kretsen av skadeståndsberättigade enligt konkurrenslagen skall vidgas och att preskriptionstiden skall förlängas, med motivering att det är åtgärder som kommer att stärka konsumenternas ställning. Såväl den s.k. reparativa effekten som den preventiva effekten av konkurrenslagen kan förväntas öka genom att kretsen av skadeståndsberättigade vidgas.

När det gäller önskemål om ökad effektivitet på konkurrensområdet vill utskottet också påminna om den utredning som regeringen tillsatte hösten 2004 med uppdrag att effektivisera förfarandet enligt konkurrenslagen. Den särskilde utredaren, kammarrättspresident Sten Heckscher, skall lämna en delredovisning sommaren 2005 och sin slutredovisning i februari 2006.

Frågan beträffande om- och avregleringar berörs i några motioner. Som redovisats presenterade Regelutredningen i början av året sitt betänkande Liberalisering, regler och marknader där sex olika marknader studerades. Betänkandet är föremål för remissbehandling t.o.m den 22 juli 2005.

Konkurrensen inom dagligvaruhandeln har berörts i några motioner. Konkurrensverket redovisade år 2002 två rapporter på området, i vilka bl.a. konstateras att prisnivån i Sverige ligger över den genomsnittliga nivån inom EU. Sommaren 2004 presenterade Konkurrensverket ytterligare en rapport om dagligvaruhandeln, varvid den sammanfattande bedömningen är att en viss skärpning av konkurrensen skett under de senaste åren, men att den kan förbättras ytterligare genom etableringar av fler nationella och internationella aktörer. Utskottet vill framhålla det angelägna i att åtgärder vidtas för att eliminera sådana prisskillnader som inte är rationellt motiverade.

Avslutningsvis vill utskottet betona att konsumentperspektivet måste stå i fokus i konkurrenspolitiken. Konkurrens är inget självändamål, utan åtgärder

för att stärka konkurrensens effektivitet har till syfte bl.a. att ge konsumenten en starkare ställning på marknaden. I det sammanhanget vill utskottet understryka vikten av samordning i insatserna från de ansvariga myndigheterna för konkurrens- och konsumentpolitik.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Genomförande av transparensdirektivet och konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om genomförande av EU:s transparensdirektiv, som har till syfte att underlätta EG-kommissionens granskning av att företag inte får sådana stöd från det allmänna eller andra fördelar av en medlemsstat som strider mot EG:s konkurrensregler för företag och stater. *Jämför reservation 3 (m, fp, kd, c).*

Riksdagen bör vidare, genom ett tillkännagivande, anmoda regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att komma till rätta med konkurrensproblemen mellan offentlig och privat sektor. Regeringens förslag bör kunna behandlas av riksdagen under riksmötet 2005/06. Regeringen bör härutöver under nästa riksmöte redovisa sina förslag med anledning av förslag på området från Konkurrensverket och återkomma till riksdagen med förslag om bl.a. hur en nationellt utformad reglering kan utformas. *Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c).*

Propositionen

Propositionens beredning

Regeringen beslöt i september 2002 att tillkalla en särskild utredare, generaldirektör Hans Jacobson, med uppgift att analysera vissa frågor som rör genomförandet av kommissionens direktiv 80/723/EEG av den 25 juni 1980 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet, senast ändrat genom direktiv 2000/52/EG av den 6 juli 2000 (transparensdirektivet). Utredaren skulle även utarbeta förslag till den författningsreglering som behövs (dir. 2002:117). Utredningen, som antog namnet Transparensutredningen, redovisade i april 2003 betänkandet Införlivande av transparensdirektivet (SOU 2003:48). Betänkandet har remissbehandlats.

I en dom av den 15 juli 2004 konstaterade EG-domstolen att Sverige underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att genomföra de senaste ändringarna i transparensdirektivet (mål C-141/03).

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över de aktuella lagförslagen. Lagrådet hade ingen erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till lagstiftning för genomförande av transparensdirektivet. Direktivet uppställer tre olika redovisningskrav som skall underlätta kommissionens tillämpning av EG-fördragets konkurrensregler, främst de som gäller statligt stöd till näringslivet. Dessa krav föreslås bli genomförda i svensk rätt genom en särskild lag, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Lagförslaget innebär ett tydliggörande av föreskrifter i direktivet som skall säkerställa kommissionens insyn i de finansiella förbindelserna mellan å ena sidan det allmänna (stat, kommun och landsting) och å andra sidan offentlig företagsverksamhet. Detta gäller oavsett om företagsverksamheten bedrivs inom en myndighet eller i ett bolag där myndigheten har ett dominerande inflytande. Bestämmelserna innebär att det tydligt skall redovisas bl.a. vilka offentliga medel som det allmänna har tillfört företagsverksamheten och hur medlen har använts (öppen redovisning).

Lagförslaget innebär vidare att företag som bedriver å ena sidan ekonomisk verksamhet med ett legalt monopol eller liknande särställning och å andra sidan annan affärsverksamhet skall särredovisa intäkter och kostnader för de båda områdena (separat redovisning). Dessa bestämmelser kan omfatta både offentliga och privata företag. I fråga om offentlig företagsverksamhet gäller reglerna oavsett om verksamheten bedrivs inom myndigheten eller i ett bolag.

Från de nya bestämmelserna undantas, i enlighet med direktivet, företag vars nettoomsättning understiger 40 miljoner euro och företag som tillhandahåller tjänster som inte påverkar handeln med andra EES-länder i nämnvärd omfattning. Bestämmelserna om den separata redovisningen skall inte heller gälla för verksamheter som omfattas av andra EG-relaterade bestämmelser om separat redovisning, t.ex. reglerna i ellagen (1997:857) om separat redovisning av elnätsverksamhet.

Informationen från de öppna och separata redovisningarna skall på begäran ges in till Konkurrensverket för att överlämnas till EG-kommissionen. Samma regler om bevarande skall gälla för informationen som för annan räkenskapsinformation. För att kontrollera att redovisningskraven uppfylls föreslås att det berörda organets revisor skall granska redovisningarna och utfärda ett särskilt intyg över granskningen. Konkurrensverket föreslås få en tillsynsroll och skall kunna genomdriva de nya redovisnings- och rapporteringskraven genom ålägganden som kan förenas med vite.

Lagförslaget omfattar slutligen äldre föreskrifter i direktivet om årlig ekonomisk rapportering till kommissionen om större offentliga tillverkningsföretag. I denna del har direktivet hittills fullgjorts genom rapportering av regeringen efter insamling av information i enskilda fall. Nu föreslås att rapporte-

ringen regleras i lag och att uppgiften läggs på Konkurrensverket. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2005.

Separat redovisning av konkurrensskyddad och annan affärsverksamhet

Regeringen föreslår (prop. s. 36) att företag som, å ena sidan, bedriver ekonomisk eller kommersiell verksamhet med exklusiva eller särskilda rättigheter eller som får offentligt stöd för att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (konkurrensskyddad affärsverksamhet) och, å andra sidan, bedriver annan affärsverksamhet skall upprätta en separat redovisning för de båda delarna av företagets verksamhet. Begreppen exklusiva och särskilda rättigheter definieras i lag på motsvarande sätt som i transparensdirektivet. I fråga om begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse hänvisas som i direktivet till EG-fördragets artikel 86.2.

Regeringen gör bedömningen att det inte bör införas någon definition i lagstiftningen av det grundläggande begreppet företag, utan detta bör tolkas i enlighet med gemenskapsrätten.

När det gäller undantag från kravet på en separat redovisning föreslår regeringen (prop. s. 47) att detta skall gälla för företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder. Undantag skall vidare gälla om företagets nettoomsättning för vart och ett av de senaste två räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro eller, om företaget är ett kreditinstitut, balansomslutningen har understigit 800 miljoner euro. Ett undantag uppställs även för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse när stödet getts för en skälig tidsperiod enligt ett öppet, genomblickbart och icke-diskriminerande förfarande. De nya lagreglerna skall inte heller gälla för verksamheter som omfattas av särskilda EG-rättsligt grundade bestämmelser om separat redovisning av motsvarande slag.

Den separata redovisningen skall upprättas för varje räkenskapsår, föreslår regeringen (prop. s. 54). Den behöver inte ingå i den årsredovisning som omfattar företaget.

I den separata redovisningen skall företagets intäkter och kostnader i den konkurrensskyddade affärsverksamheten redovisas åtskilda från intäkter och kostnader i annan affärsverksamhet. Detta skall göras på ett korrekt och konsekvent sätt enligt sakligt motiverade redovisningsprinciper. Vidare skall principerna och metoderna för fördelningen av intäkter och kostnader på de olika verksamheterna anges på ett tydligt och fullständigt sätt. Den separata redovisningen skall också innehålla en beskrivning av organisationen och finansieringen av företagets olika verksamheter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om den separata redovisningens utformning och innehåll.

När det gäller underlaget för den separata redovisningen föreslår regeringen (prop. s. 56) att företag som skall upprätta en sådan redovisning skall redovisa händelser av ekonomisk art uppdelade på de olika verksamheter som

den separata redovisningen skall avse. Regeringen gör bedömningen att den separata redovisningen inte behöver föras löpande under räkenskapsåret.

Öppen redovisning av offentliga finansiella förbindelser

Regeringen föreslår att lagbestämmelser införs som tydliggör transparensdirektivets äldre krav på öppen redovisning (prop. s. 58). Bestämmelserna innebär att offentliga företag skall redovisa sina finansiella förbindelser med offentliga myndigheter så att det tydligt framgår vilka offentliga medel som företaget fått direkt eller indirekt via andra offentliga företag eller finansiella institut samt hur medlen har använts. I bestämmelserna definieras offentliga företag och anges vilka finansiella förbindelser som i synnerhet skall redovisas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få meddela närmare föreskrifter om den öppna redovisningens utformning och innehåll.

Undantag från skyldigheten att ha en öppen redovisning föreslås (prop. s. 63) gälla för följande kategorier:

- offentliga företag som tillhandahåller tjänster som inte kan påverka handeln med andra EES-länder i nämnvärd omfattning,
- offentliga företag vilkas nettoomsättning för vart och ett av de senaste två räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro eller, om företaget är ett kreditinstitut, vars balansomslutning understigit 800 miljoner euro,
- offentliga företag som är kreditinstitut när det gäller insättningar på normala affärsmässiga villkor.

Regeringen gör bedömningen att det inte behövs något särskilt undantag för centralbanker.

Årlig rapportering om offentliga tillverkningsföretag

Regeringen föreslår (prop. s. 64) att lagbestämmelser skall införas om att offentliga företag inom tillverkningsindustrin vilka har en nettoomsättning för räkenskapsåret som överstiger 250 miljoner euro skall, utöver vad som följer av tillämpliga redovisningsförfattningar, sända in bestyrkta kopior av årsredovisningen och viss annan ekonomisk information till en myndighet. Samma skyldighet åläggs holdingföretag som har offentliga företag inom tillverkningsindustrin som dotterföretag, om sådana dotterföretags sammanlagda nettoomsättning överstiger 250 miljoner euro. Definitionen av offentliga företag inom tillverkningsindustrin som skall ligga till grund för rapporteringen tas in i lag.

Bevarande av information

Information som skall framgå av den öppna redovisningen respektive den separata redovisningen skall bevaras på samma sätt och under samma tid (tio år) som räkenskapsinformation enligt ordinarie redovisningsförfattningar,

föreslår regeringen (prop. s. 67). Informationen skall efter beslut i enskilda fall få förstöras tidigast efter fem år.

Kontroll och sanktioner

När det gäller revision föreslår regeringen (prop. s. 68) att företagets revisor skall granska huruvida en öppen redovisning och en separat redovisning har fullgjorts på föreskrivet sätt. Granskningen skall dokumenteras i ett särskilt intyg. Intyget skall lämnas till stämman och ledningen eller motsvarande organ på samma sätt som revisionsberättelsen.

En statlig myndighet skall ha tillsyn över företagets efterlevnad av de nya redovisnings-, revisions- och rapporteringskraven som införs i lag eller i föreskrifter till lagen (prop. s. 71). För att myndigheten skall kunna överlämna den information som kommissionen har rätt till enligt transparensdirektivet och för att se till att företag följer lagens bestämmelser, får vitesålägganden användas.

Regeringen föreslås få meddela föreskrifter om att information från en öppen redovisning eller separat redovisning eller revisionsintyget från granskningen av dessa redovisningar mera regelbundet skall sändas in till en eller flera myndigheter.

Övriga frågor

Konkurrensverket skall, enligt regeringens förslag (prop. s. 73), ha tillsyn över företagets efterlevnad av de lagbestämmelser och myndighetsföreskrifter som införs med anledning av transparensdirektivet.

De nya bestämmelserna tas i huvudsak in i en egen lag (prop. s. 76). Bestämmelser om att information från en öppen eller separat redovisning, såvitt avser andra än statliga myndigheter, efter beslut i enskilda fall får förstöras tidigast efter fem år införs genom kompletteringar i lagen om kommunal redovisning och i bokföringslagen.

Regeringen anser att det inte finns skäl att nu införa bestämmelser om att Konkurrensverket i enskilda fall skall få besluta om att en separat redovisning skall upprättas för företag som till följd av undantagsbestämmelserna inte omfattas av lagförslagets redovisningsregler (prop. s. 79)

De nya bestämmelserna föreslås (prop. s. 80), som tidigare nämnts, träda i kraft den 1 augusti 2005. Bestämmelserna om den öppna redovisningen och den separata redovisningen skall börja tillämpas vid inledningen av ett räkenskapsår.

Konsekvenser

Konsekvenserna av lagförslagen redovisas i ett särskilt avsnitt i propositionen (prop. s. 80). De föreslagna bestämmelserna om öppen redovisning har inte tidigare framgått av lag men återspeglar vad som i praktiken kan anses ha gällt. Förslaget i denna del kan därför inte bedömas få några beaktansvärda ekonomiska konsekvenser för berörda offentliga företag eller det allmänna.

Bestämmelserna avseende separat redovisning är nya i förhållande till tidigare, dock förekommer det att statliga myndigheter särredovisar uppdragsverksamhet i sin årsredovisning. Kommuner och landsting brukar ange affärsverksamheten särskilt i sin rapportering till Statistiska centralbyrån. Det är emellertid inte troligt att nuvarande ekonomiska rapportering tillgodoser transparensdirektivets krav på separat redovisning. Detta torde innebära att berörd krets får ökade kostnader för redovisningen, vilka dock främst är av övergångsnatur. De eventuella merkostnader som kan uppkomma utgör en ofrånkomlig följd av direktivet. Förslaget om att de särskilda redovisningarna skall granskas av revisor kan medföra vissa ökade kostnader för berörda företag, kommuner och landsting. Även dessa merkostnader är en nödvändig följd av direktivet. Den särskilda rapporteringen för offentliga tillverkningsföretag skall enligt förslaget göras av Konkurrensverket. Endast ett fåtal företag berörs av denna rapportering, och dessa företag skulle ändå ha behövt anmodas att årligen lämna in redovisningar. Lagförslaget i denna del bedöms inte få några särskilda ekonomiska konsekvenser för berörda företag.

Förslaget får konsekvenser för Konkurrensverket i form av nya myndighetsuppgifter. Verket skall utöva tillsyn över efterlevnaden av lagen och de ytterligare föreskrifter som kan komma att införas. Till detta kommer åtgärder i samband med att de nya reglerna börjar att tillämpas, t.ex. rättsliga analyser. För de nya uppgifterna kan det behövas särskild redovisningskompetens. Uppgiftsskyldigheten till kommissionen i enskilda fall skall fullgöras av verket. Den särskilda årliga rapporteringen om offentliga tillverkningsföretag bedöms angå ett fåtal företag och bör inte bli alltför resurskrävande. De nya arbetsuppgifter som föreslås för Konkurrensverket bedöms kunna finansieras inom befintliga ramar. Även domstolarna, i första hand Marknadsdomstolen och Stockholms tingsrätt, kan beröras genom att frågor om de nya reglernas tillämpning kan komma att prövas där. De föreslagna reglerna berör dock en förhållandevis begränsad krets, och det bedöms att antalet ärenden för domstolarna endast kan komma att öka marginellt.

Lagförslaget omfattar kommuner och landsting. Konkurrensverkets tillsyn av reglernas efterlevnad avser verksamhet där verket redan har tillsyn enligt konkurrenslagen. Lagförslaget påverkar således inte den kommunala självstyrelsen.

De lagförslag som lämnas om redovisning och rapportering av information har ett undantag för företag med en nettoomsättning som understiger 40 miljoner euro (ca 360 miljoner kronor). Förslagen får således inga konsekvenser för små företag.

Motionerna

Motion med anledning av propositionen

I motion 2004/05:N22 (kd) begärs dels att den föreslagna öppna redovisningen av finansiella förbindelser, dels den föreslagna separata redovisningen av olika verksamheter även skall omfatta företag som tillhandahåller tjänster

som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder och företag med en nettoomsättning som har understigit 40 miljoner euro men inte 100 000 euro. Vidare föreslås att den separata redovisningen skall tas in i årsredovisningen eller motsvarande.

Regeringens förslag till genomförande av transparensdirektivet ökar endast öppenheten kring ett fåtal myndigheter och ett fåtal statliga och kommunala bolag, anför motionärerna. De framhåller att de flesta av de kommunala bolag som för närvarande, ofta på ojämlika villkor, konkurrerar med privat verksamhet med regeringens förslag även i fortsättningen skulle undgå genomlysning.

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) fanns det 1 416 kommunägda och 110 landstingsägda företag år 2003. De kommunägda företagen omsatte 129 miljarder kronor, medan de landstingsägda företagens omsättning var 34 miljarder kronor. Tillsammans sysselsatte bolagen 64 473 personer år 2003. Många av de kommunala bolagen är små företag med relativt låg omsättning som ofta konkurrerar med lokala företagare inom områden som hotell- och restaurangverksamhet, motion och friskvård, konsultverksamhet avseende företags organisation, lokal- och bostadsuthyrning, godshantering etc., säger motionärerna. De refererar till en undersökning som Svenskt Näringsliv har genomfört, med hjälp av opinionsinstitutet Temo, avseende hur företagare ser på situationen för sig och sitt företag. Enligt denna undersökning ansåg 26 % av företagarna att situationen vad gäller osund konkurrens från kommunens egna verksamheter gentemot de privata företagen var dålig eller inte helt godtagbar. Motionärerna hänvisar vidare till en rapport av Konkurrensverket, Myndigheter och marknader (2004:4), som presenterades i oktober 2004 och i vilken redovisades intervjuer som institutet Pilen Affärsutveckling, på verkets uppdrag, hade gjort med 1 000 företagsledare i privata företag med minst en anställd inom någon av verksamheterna skogsvård, turism, städning, konsultverksamhet avseende samhällsplanering, uppdragsutbildning, åldringsvård, tandvård, gymverksamhet, bredbandstjänster samt åkeriverksamhet. Enligt rapporten ansåg två tredjedelar av de intervjuade att det förekom konkurrens från offentliga aktörer – i första hand av berörd kommun. 77 % av företagarna upplevde att konkurrensen är ett problem, en tredjedel ansåg att problemet är ökande medan hälften ansåg att det var oförändrat jämfört med tidigare, och två tredjedelar av företagarna svarade att konkurrensen inte sker på lika villkor.

De klagomål som inkommit till Konkurrensverket visar att det vanligaste problemet en privat företagare möter i konkurrensen med kommunala företag är korssubventionering och därtill kopplad underprissättning. Snedvriden konkurrens leder till förluster för samhället. De som köper varor och tjänster kan få betala mer än vad som är nödvändigt. Privata företag som producerar varor och tjänster tappar marknadsandelar till mindre effektiva konkurrenter. Lokala näringsidkare tvingas i konkurs när kommunen subventionerar de egna bolagens verksamhet. För närvarande är det i princip omöjligt för en

lokal näringsidkare att påvisa att det förekommer korssubventionering eller andra former av kommunala subventioner inom kommunens verksamheter.

Även om det inte är ett krav från EU bör Sverige låta även kommunala bolag omfattas av den nya lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser, anför motionärerna. De menar att den ökade transparens som detta leder till kommer att underlätta konkurrens och därmed också främja välfärden och det lokala näringslivet. För att skapa bättre förutsättningar för konkurrens på lika villkor ansåg Konkurrensverket i den tidigare nämnda rapporten att transparensdirektivets krav borde kompletteras med en nationellt anpassad utformning beträffande vilka som skall omfattas av kraven på separat redovisning, erinrar motionärerna om. De anser att kriterierna för vilka som skall omfattas av kraven på öppen redovisning och kraven på separat redovisning skall vara så likartade som möjligt. För att en så stor del som möjligt av de kommunala verksamheter som konkurrerar med de lokala småföretagarna skall omfattas av reglerna bör undantaget för företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder inte tillämpas i Sverige, föreslår motionärerna. Av samma anledning föreslås att det undantag som innebär att företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro inte omfattas av reglerna inte heller skall tillämpas i Sverige. I stället bör endast företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 100 000 euro undantas från skyldigheten att lämna öppen eller separat redovisning, anför motionärerna. De framhåller att huvuddelen av de kommunala bolag som har någon anställd därigenom kommer att omfattas av de nya reglerna om transparens. För att ytterligare öka transparensen i de ekonomiska förbindelserna mellan stat, kommun eller landsting å ena sidan och offentliga företag å den andra, anser motionärerna att de som är skyldiga att upprätta en separat redovisning skall inta denna i årsredovisning eller liknande och att en bestämmelse om detta bör införas i den nya lagen (4 §).

Motioner från allmänna motionstiden

Olika aspekter på konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor tas upp i tio motioner från den allmänna motionstiden.

I motion 2004/05:N305 (m) begärs tillkännagivanden om att öka etableringsfriheten och att uppmuntra privatiseringar och konkurrensutsättning inom den offentliga sektorn samt om att stärka konkurrensövervakningen. Stat, landsting och kommuner bör koncentrera sig på sådana verksamheter där offentliga insatser kan förväntas vara överlägsna enskilda och kooperativa initiativ, anför motionärerna. De säger att kommunerna många gånger bedriver verksamhet som kan och bör skötas av privata aktörer. Många små företag har kommuner, landsting och myndigheter som sina kunder, påpekar motionärerna vidare. De menar att det finns anledning att se över lagen om offentlig upphandling men även konkurrenslagen, lagen om otillbörligt upphandlingsbeteende och kommunallagen för att förverkliga de principer om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering som skall gälla för offentlig upp-

handling. I vissa fall är också ansvarsfördelningen oklar, påstår motionärerna. De inblandade myndigheterna är Nämnden för offentlig upphandling, Konkurrensverket, Kammarkollegium och Kommerskollegium. Motionärerna vill se över denna splittrade myndighetsbild och anser att nämnden bör slås samman med Konkurrensverket, vilket tydligare skulle visa att upphandlingslagen i första hand är en konkurrenslagstiftning.

Två tillkännagivanden föreslås i motion 2004/05:N397 (m) – om stopplagsstiftning och om Konkurrensverket. Utvecklingen inom vården vad gäller fler huvudmän och mångfald går i fel riktning, och tankar om att på olika sätt förbjuda landsting att lägga ut vård till företag är oroande, anför motionärerna. De anser att politiken måste bejaka att utförarna av den gemensamt finansierade vården kan variera och att hinder och förbud som riktar sig mot vård- och utbildningssektorerna är lika förödande som om motsvarande skulle gälla handel eller industri. De traditionella monopolen inom vård, skola och omsorg måste brytas upp och ersättas med mångfald, konkurrens och öppenhet för alternativa lösningar, föreslår motionärerna. De menar att de nuvarande hindren för okonventionella lösningar och bristen på flexibilitet behöver uppmärksammas i ett glesbygdsperspektiv. Företagsamhet är inte enbart en fråga för entreprenörer eller företag, utan alla kommuner ägnar sig också åt verksamheter inom den konkurrensutsatta verksamheten, säger motionärerna. De påstår att kommunen eller kommunen närstående företag inte sällan lägger anbud på sådan verksamhet i kommunen där det redan finns aktörer. För att misstanke inte skall uppstå om att kommuner konkurrerar inom sektorer där näringslivet väl klarar av uppgiften måste Konkurrensverkets ställning stärkas, anför motionärerna. De anser att reglerna för vad som är tillåtet och inte tillåtet inom den kommunala verksamheten måste preciseras.

Följande tre tillkännagivanden begärs i motion 2004/05:N249 (fp): om att införa åtgärder för att reda ut konkurrenssituationen mellan privata och offentliga utförare; om åtgärder för att underlätta tillträde till olika marknader; om att ta bort selektiva företagsstöd och snedvridande kommunala stöd till företag. Kraftfulla åtgärder måste vidtas från regeringens sida för att driva på avregleringsarbetet i syfte att skapa utrymme för privata initiativ i kommuner och landsting, anför motionärerna. De anser att riksdagen hos regeringen bör begära förslag om ändringar i de lagar som styr den obligatoriska kommunala verksamheten vad gäller sådana bestämmelser som förhindrar uppkomsten av konkurrerande alternativ till det rådande monopolet i det allmännas regi. Detta skulle skapa möjligheter för en mängd småföretagare att utveckla och expandera egna verksamheter inom tjänstesektorn. Konkurrensbegränsande förfaranden från olika kommunala aktörers sida måste påtalas och åtgärdas, säger motionärerna och menar att regeringen har intagit en alltför avvaktande hållning. Inrättandet av Konkurrensrådet har inte räckt. Regeringens hantering av frågan om införande av en konfliktlösningsregel i konkurrenslagen är ett tydligt exempel på den avvaktande attityd som har kännetecknat regeringens agerande i denna fråga, anför motionärerna. De noterar att trots förslag från Konkurrensrådet i december 2000 och i en departementspromemoria från

Näringsdepartementet år 2001 har regeringen ännu inte lagt fram något förslag för riksdagen. Regeringen måste omedelbart vidta åtgärder för att reda upp konkurrenssituationen mellan offentlig och privat sektor, anser motionärerna. De hänvisar vidare till att Konkurrensverket i en rapport, Vårda och skapa konkurrens (2002:2), liksom i andra rapporter, har föreslagit en rad åtgärder som motionärerna anser omedelbart bör genomföras. Det rör sig om följande: Inför särskilda bestämmelser i lag som gör det möjligt att ingripa mot andra slag av konkurrenssnedvridande förfaranden än de som omfattas av konkurrenslagen; avskilj organisatoriskt och redovisningsmässigt myndighetsuppgifter från konkurrensutsatt verksamhet; ändra kommunallagen så att företag ges bättre möjligheter att få prövat i domstol om det är förenligt med lagen att kommunala aktörer börjar driva näringsverksamhet på konkurrensmarknader; ge den myndighet som har tillsynen över den offentliga upphandlingen rätt att föra talan om en marknadsskadeavgift om en upphandlande enhet brutit mot lagen om offentlig upphandling; integrera tillsynen av den offentliga upphandlingen med övriga myndighetsuppgifter på konkurrensområdet; ersätt successivt nuvarande form av inköpssamordning eller ramavtal och ej preciserade inköpsvolymmer med frivilligt samarbete myndigheter emellan om inköp utifrån förutbestämda volymer; klargör att kommunernas och landstingens inköp från egna företag omfattas av upphandlingsreglerna; komplettera upphandlingsreglerna för att komma till rätta med avbrutna anbudstävlingar; inför bestämmelser om att myndigheterna skall beakta effekterna på konkurrensen vid stödgivning och att företagen skall få bättre möjligheter att få lagligheten av ett kommunalt stöd prövat. Avgörande för en fungerande konkurrens är fritt tillträde till marknaderna, och flera av de offentliga regleringar som införts för att upprätthålla konkurrens skulle inte behövas om fritt tillträde till marknaden rådde, anför motionärerna vidare. De anser att det är fritt tillträde – i kombination med den tekniska och ekonomiska utvecklingen – som utgör det främsta botemedlet mot tendenser till konkurrensbegränsningar och monopol. Etableringshinder för småföretagare måste avvecklas, monopol på en rad områden måste brytas upp, de selektiva företagsstöden måste tas bort då de skapar snedvridande konkurrens och ersättas med generella stöd, och kommunala stöd som snedvrider konkurrensen mellan företag måste upphöra, föreslår motionärerna avslutningsvis.

I motion 2004/05:N391 (fp) begärs tillkännagivanden om vikten av att en ökad andel av den offentliga sektorns verksamhet läggs ut på entreprenad och om att Konkurrensverket bör granska välfärdssektorn. En större del av såväl kommunernas som landstingens verksamhet måste läggas ut på entreprenad, vilket skulle öppna marknader för inte minst kvinnors nyföretagande inom välfärdssektorn, anför motionären. Han anser att vård, skola och omsorg naturligtvis skall vara offentligt finansierade via skattsedeln och ges till människor utifrån deras behov, men denna princip innebär inte att all verksamhet också måste utföras i offentlig regi. Konkurrensverket har under senare år i särskilda räder slagit till mot bl.a. bensinbolag som har försökt begränsa konkurrensen, konstaterar motionären och undrar varför inte verket också kan

göra tillslag mot t.ex. de landsting som har en andel av marknaden som överstiger 95 % och som därigenom försätter privata företagare i en omöjlig konkurrenssituation.

I motion 2004/05:N401 (fp), med rubriken Västra Götalands och Sveriges tillväxt, föreslås ett tillkännagivande om etableringsfrihet inom vård och utbildning för att kunna ge Västra Götalandsregionen en ny stark tillväxtsektor med goda exportmöjligheter. I Västra Götaland, precis som i Sverige i övrigt, är kvinnor mer utbildade än män och många återfinns inom vård-, omsorgs- och utbildningssektorerna, påpekar motionärerna. De påstår att många av dessa kvinnor gärna skulle vilja starta företag inom de områden de behärskar. Därigenom skulle andra som arbetar inom offentlig sektor få tillgång till fler arbetsgivare. Ökad konkurrens bidrar till ökade löner, säger motionärerna och menar att det är dags att bryta det offentliga monopollet och tillåta etableringsfrihet inom vård och utbildning.

Ett tillkännagivande om kommunernas roll i näringspolitiken begärs i motion 2004/05:N393 (kd). Kommuner och myndigheter bedriver i ökad utsträckning näringsverksamhet på konkurrensmarknader, t.ex. i form av tvätteritjänster, fastighetsskötsel, gym, städning och catering, säger motionärerna. De anser att kommunalt och statligt ägande bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar, eller skulle kunna konkurrera, och där inte sociala eller hälsomässiga restriktioner motiverar ett offentligt ägande. Många småföretag har problem med att offentligt stöd i olika former ges till deras konkurrenter, uppger motionärerna och hänvisar till att Konkurrensverket har kartlagt problemet och funnit en rad exempel på kommuner som verkar konkurrenssnedvridande. Det handlar om kommuner som gett penningbidrag, tillhandahållit gratis eller subventionerad arbetskraft, nedsatta lokalhyror, m.m. Sådana stöd är inte tillåtna enligt kommunallagen, men förekommer ändå, hävdar motionärerna. Det är främst små företag som råkar illa ut och det är mycket svårt att överklaga ett kommunalt beslut som innebär stöd till en konkurrent, säger motionärerna. De anser att den offentliga sektorn måste reformeras och att stat, landsting och kommuner bör koncentrera sig på sådana verksamheter där offentliga insatser kan förväntas vara överlägsna enskilda och kooperativa initiativ bedrivna i små, decentraliserade företag. En del av den kommunala verksamheten kan med fördel skötas på entreprenad, och politikerna måste i högre grad än hittills renodla sin roll som konsumentföreträdare och inte samtidigt ta på sig dubbelrollen som producentföreträdare, anför motionärerna.

Två tillkännagivanden begärs i motion 2004/05:N400 (kd) – om rättvis konkurrens mellan offentlig och privat sektor och om avveckling av snedvridande företagsstöd. Motiveringen bakom yrkandena är likartad den i nyssnämnda motion 2004/05:N393 (kd). Dessutom anser motionärerna att Konkurrensverket bör ges ett vidgat uppdrag att övervaka också kommunallagens efterlevnad. Om det framkommer att en kommun brutit mot lagen avseende otillbörlig näringsverksamhet bör en marknadsstörningsavgift kunna dömas ut, anför motionärerna.

Ett tillkännagivande om konkurrenssnedvridande kommunal verksamhet begärs i motion 2004/05:N412 (kd). En kommun skall inte engagera sig i sådana aktiviteter som privata företag kan sköta lika bra, menar motionärerna. De anser att det kommunala engagemanget på turismens område skapar svårigheter såväl för etablerade företag som för företag som vill komma in på marknaden. Det är fel om den kommunala turistverksamhetens uppbyggnad finansieras med skattemedel och den fortsatta driften sker med kommunala driftsbidrag, vilket ger en annan kostnadsbild än för de privata aktörerna, anför motionärerna. De påpekar att om en kommun ger bidrag eller fördelaktiga lån till en av företagen på orten eller ett kommunägt bolag förfogar över resurser som inte konkurrerande aktörer får utnyttja på samma villkor, snedvrids konkurrensen. Inga sysselsättningsaspekter kan berättiga ett sådant beteende, anser motionärerna.

I motion 2004/05:N402 (c) föreslås tre tillkännagivanden – om att ökat privat företagande i offentlig sektor leder till en mer integrerad arbetsmarknad med bättre villkor för dem som verkar där, om behovet av privat produktion av välfärdstjänster samt vinsterna av att fler kvinnor driver företag och om att vårdföretagande skall tillåtas vara lönsamt för att entreprenörskapet i offentlig sektor skall stimuleras. I motionen presenteras Centerpartiets syn på hur man vill reformera villkoren på arbetsmarknaden genom att öppna den offentliga sektorn för privat företagande. Motionärerna tror att det leder till en bättre integrerad arbetsmarknad med bättre villkor för dem som verkar där. Regeringen försvårar för välfärdsentreprenörerna och därmed för alla som vill starta eget inom offentlig sektor, menar motionärerna. De anser att det är ett dubbelfel att både försämra kvinnors utvecklingsmöjligheter som företagare och hindra en bättre mångfald och kvalitet i vården. Internationellt sett har Sverige både låga nivåer av entreprenörskap och få företagare, vilket enligt motionärerna är ett resultat av Socialdemokraternas småföretagarfientliga politik. Det finns tre gånger fler manliga företagare än kvinnliga, konstaterar motionärerna. De anser att fler kvinnor borde ges möjlighet att starta och driva företag av skälet att kvinnors företag bidrar till välfärden och ökar Sveriges konkurrenskraft. De facto återfinns de allra flesta kvinnor för närvarande i offentlig sektor. Genom att öppna upp offentlig sektor kan det skapas incitament till lönehöjningar och ökad effektivitet samtidigt som kvaliteten på välfärdstjänsterna höjs, anför motionärerna. De hänvisar till beräkningar utförda av Svenskt Näringsliv och Konkurrensverket som visar att det inom den offentliga sektorn finns en potential för konkurrensutsättning värd omkring 300 miljarder kronor (Erixon, O., Konkurrensutsatt den offentliga sektorn, Svenskt Näringsliv 2004). Eftersom många företagare blir aktiva inom den bransch de tidigare verkat i är den offentliga sektorns anställda att betrakta som en grupp intressanta potentiella företagare, anser motionärerna. De redovisar, med hänvisning till en rapport (Dahlman, C., Kvinnors företagande, Svenskt Näringsliv 2004), att hälften av Sveriges kvinnor arbetar inom offentlig sektor, medan endast 9 % av nuvarande kvinnliga företagare har en yrkesbakgrund i offentlig sektor. Svårigheterna som möter entreprenörer

inom välfärdssektorn är välkända, påpekar motionärerna och menar att vård-företag lever under osäkra förhållanden och tar större risker än andra företaga-re, t.ex. vad gäller förutsättningarna för att utveckla ett företag långsiktigt.

I motion 2004/05:N308 (m, fp, kd, c), med rubriken Jönköpings län och tillväxtskapande åtgärder, begärs ett tillkännagivande om behovet av konkurrensutsättning av offentligt utförd produktion. Utrymmet för konkurrensut-sättning av offentlig sektors produktion i Jönköpings län är stort, påstår mot-ionärerna men konstaterar att trots många entreprenörer drivs nästan all pro-duktion av offentliga tjänster i offentlig regi. I många fall beror detta på lag-stiftning som hindrar alternativ. Kommuner och landsting har ansvaret gentemot brukaren och skattebetalarna, vilket betyder att kommun- och lands-tingsföreträdarna i första hand bör inrikta sig på att genom ett professionellt upphandlings- och inköpsförfarande säkerställa att tjänsten erhålls till bästa kvalitet och pris, menar motionärerna och anser att följande fördelar därmed skulle uppnås: Priserna blir lägre och kvaliteten blir högre, leverans-kapaciteten följer behovsförändringarna bättre, beslutsorganisationen plattas ut, kund- och leverantörsrollerna blir tydligare, upphandlingskompetensen ökar samt valfriheten ökar.

Vissa kompletterande uppgifter

Uppgifter rörande förslagen i motion 2004/05:N22 (kd)

I motion 2004/05:N22 (kd) förordas, som tidigare redovisats, bl.a. att de undantag som föreslås i propositionen avseende öppen och separat redovisning skall vara mer restriktiva. Redovisningsskyldighet föreslås i motionen omfatta även företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder och även företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro men inte 100 000 euro.

I propositionen behandlas frågan om huruvida transparensdirektivets undantagsmöjligheter skall utnyttjas i ett särskilt avsnitt (s. 51). Där sägs att transparensdirektivet anses utgöra ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att direktivet kan tillämpas i fler fall än vad föreskrifterna kräver. Det är således möjligt att helt eller delvis avstå från att införa undantagen. En sådan generell utvidgning bör dock, enligt regeringen, göras endast om det kan konstateras att informationen har betydelse för svenska intressen, i första hand tillämpningen av svenska regler av konkurrensrättsligt slag. Den information som skall framgå av den separata redovisningen skulle åtminstone i vissa fall kunna ha betydelse för tillämpningen av 19 § konkurrenslagen om missbruk av dominerande ställning.

En redovisningsmässig uppdelning av konkurrensskyddad affärsverksamhet och annan affärsverksamhet skulle även kunna vara av betydelse för tillämpningen av bestämmelser som i ett annat sammanhang föreslagits bli införda i konkurrenslagen, sägs det i propositionen. Förslaget syftar till att förhindra vissa slag av konkurrenshämmande förfaranden när det offentliga

bedriver affärsverksamhet genom införande av en s.k. konfliktlösningsregel i konkurrenslagen (se vidare i det följande). Detta förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Allmänheten kan naturligtvis ha ett intresse av att veta om t.ex. vinster i monopolverksamhet i själva verket använts för att subventionera produkter eller tjänster i annan affärsverksamhet, sägs det vidare i propositionen. När det gäller statliga myndigheter under regeringen, affärsverk och statliga bolag kan regeringen genom individuella lösningar se till att fler företag än vad direktivet kräver upprättar separata redovisningar och att upprättade redovisningar offentliggörs som en bilaga till årsredovisningen eller som en särskild rapport. När det gäller affärsverksamheter inom kommuner och landsting kan det också på frivillig väg ordnas så att en separat redovisning av konkurrens-skyddad affärsverksamhet och annan affärsverksamhet görs i fler fall än vad direktivet kräver samt offentliggörs inom ramen för kommungemensamt samarbete. För närvarande redovisar kommuner och landsting liknande slag av ekonomiska uppgifter för olika delar av sin verksamhet – en information som rapporteras till SCB.

Regeringen anför att det på det beredningsunderlag som föreligger är mycket svårt att överblicka vad det skulle innebära, bl.a. i administrativ börda, för berörda aktörer och för tillsynsorganen om direktivet genomfördes i Sverige utan användning av undantagsmöjligheterna. Detta gäller framför allt beträffande det s.k. storleksundantaget och särskilt, vilket enligt regeringens mening får anses lämpligast, om samma regler skall gälla avseende öppen respektive separat redovisning. En särskild fråga i detta sammanhang är om samhandelsundantaget kan förväntas få någon självständig betydelse vid sidan av storleksundantaget. När det gäller det förstnämnda undantaget gör regeringen bedömningen att det inte kan uteslutas att omständigheterna i det enskilda fallet kan vara sådana att detta undantag får relevans även om det aktuella företags omsättning överstiger 40 miljoner euro.

Regeringen säger avslutningsvis att frågan om ett utvidgat tillämpningsområde kan övervägas på nytt när erfarenheter vunnits av den praktiska tillämpningen.

När det gäller yrkandet (5) i motion 2004/05:N22 (kd) om att 4 § i den föreslagna lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser skall innehålla ett stadgande att den separata redovisningen skall tas in i årsredovisningen eller motsvarande kan noteras att denna fråga behandlas i propositionen i avsnittet om revision (s. 68). Där sägs bl.a. att några remissinstanser har föreslagit att den öppna och separata redovisningen skall tas in i företagets årsredovisning eller motsvarande så att informationen blir offentlig. Regeringen noterar att transparensdirektivet tar till utgångspunkt att redovisningarna bör vara sekretessbelagda, eftersom de berörda företagen är verksamma på konkurrensmarknader. En ökad transparens kan leda till ett ökat konkurrenstryck. Beroende bl.a. på vilken information det är fråga om kan emellertid även det motsatta vara fallet. Det saknas beredningsunderlag för att bedöma vad det skulle innebära för berörda företags konkurrenssituation om informationen i en

öppen eller separat redovisning togs in i årsredovisningen. Vidare menar regeringen att denna fråga har tydliga beröringspunkter med de förslag som Offentlighets- och sekretesskommittén lämnat i sitt slutbetänkande *Insyn och sekretess – i statliga företag – i internationellt samarbete* (SOU 2004:75). Den fortsatta beredningen av de förslagen bör inte föregripas. Med hänvisning till det anförda anser regeringen att det inte nu bör införas regler av det aktuella slaget.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen avslog våren 2004 motionsyrkanden som tog upp olika aspekter av konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (bet. 2003/04: NU13). Sammantaget ansåg utskottet att regeringens arbete på området styrs av en klar vilja att uppnå och upprätthålla konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat verksamhet. Utskottet förutsatte att arbetet ges hög prioritet och att regeringen återkommer till riksdagen i frågan. I en reservation (m, fp, kd, c) efterlystes åtgärder från regeringens sida senast under riksmötet 2004/05 för att reda upp konkurrenssituationen mellan offentlig och privat sektor.

Olika lagar reglerar de offentliga aktörernas agerande när det offentliga uppträder som antingen köpare eller säljare – främst lagen (1992:1558) om offentlig upphandling, lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling, kommunallagen (1991:900) och konkurrenslagen (1993:20). Ansvar för dessa lagar ligger på tre olika utskott, nämligen finans-, konstitutions- och näringsutskotten.

Konfliktlösningsregel m.m.

Regeringen tillsatte år 1997 ett råd för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (Konkurrensrådet). Rådet, som bestod av representanter från såväl offentlig som privat sektor, hade två huvudsakliga uppgifter. Den första innebar att rådet skulle belysa enskilda fall och försöka undanröja konkurrenskonflikter genom dialog och kontakter mellan berörda parter. Rådets andra uppgift var att försöka åstadkomma en samsyn mellan företrädare för offentlig och privat sektor om hur de långsiktiga spelreglerna på området bäst skall formuleras. Konkurrensrådet redovisade sina samlade erfarenheter och de resultat som uppnåts i betänkandet *Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor* (SOU 2000:117). De problem som rådet redovisade uppstår främst när privata och offentliga aktörer möts på samma marknad, dvs. när det allmänna bedriver säljverksamhet som är konkurrensutsatt. Enligt rådet har verksamheter där privata och offentliga aktörer konkurrerar med varandra ökat påtagligt under senare tid. Rådet ansåg att problemen kan lösas antingen genom att den offentliga sektorn drar sig tillbaka eller genom att konkurrensförutsättningarna görs så lika som möjligt. I fråga om lagreglering anfördes att parterna i rådet i grunden hade olika uppfattning om behovet av lagändringar. Det bedömdes därför inte vara möjligt att finna lösningar som fullt ut tillgodoser alla krav och önskemål som fram-

förts. Rådet enades dock om att i betänkandet presentera ett sätt att åstadkomma mer konkurrensneutrala villkor, nämligen att i konkurrenslagen införa en bestämmelse som tar sikte på att korrigera konkurrenssnedvridande beteenden från offentliga aktörer. Rådets rekommendation var en missbruksbestämmelse där de offentliga aktörerna i händelse av lagöverträdelse inte drabbas av ekonomiska sanktioner för redan inträffat agerande, utan enbart vitesbelopp om den berörda aktören inte rättar sig efter ett beslut. Rådet ansåg att möjligheten för en enskild att föra en skadeståndstalan i sådana sammanhang bör utredas. Enligt rådet kan vidare många av de identifierade konkurrensproblemen lösas på lokal nivå.

Rådet hade ursprungligen en begränsad verksamhetstid på tre år, t.o.m. år 2000, men fick förlängning i olika omgångar. Vid årsskiftet 2003/04 upphörde rådets verksamhet. Konkurrensverket fick inför Konkurrensrådets upphörande, i sitt regleringsbrev för år 2004, i uppdrag att i avvaktan på eventuella nya lagregler särskilt följa de frågor som rör konkurrens på lika villkor mellan privat och offentlig verksamhet som beretts inom ramen för Konkurrensrådets verksamhet fram till den 31 december 2003. I detta ligger bl.a. att verket skall följa utvecklingen på marknaden samt uppmärksamma eventuella nya konkurrenskonflikter i ljuset av det befintliga konkurrensrättsliga regelverket.

Med utgångspunkt i Konkurrensrådets betänkande har en departementspromemoria utarbetats, Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (Ds 2001:17). I promemorian har lämnats förslag om att en s.k. konfliktlösningsregel skall införas i konkurrenslagen. Enligt förslaget skall förbud i enskilda fall kunna meddelas mot offentlig konkurrenshämmande verksamhet som bedöms vara skadlig från allmän synpunkt. Sådana förbud skall meddelas av Marknadsdomstolen, på talan av Konkurrensverket, och föreslås kunna förenas med vite. Promemorian innehöll även förslag om att Konkurrensrådet skulle knytas till Konkurrensverket. Vidare föreslogs att Marknadsdomstolen skall förstärkas med en expert som har särskilda insikter i den berörda offentliga verksamheten. Såväl betänkandet som departementspromemorian har remissbehandlats.

Regeringen uttalade våren 2002 i proposition 2001/02:167 om ändringar i konkurrenslagen för effektivare kartellbekämpning, m.m. att en lagreglering av konkurrensproblem mellan offentlig och privat näringsverksamhet, som ytterst innebär prövning i domstol, bör grundas på bredast möjliga uppslutning från berörda aktörer. Regeringen redovisade att beredningen av lagförslaget skulle fortsätta, med inriktningen att ett förslag till lagregel som har en uppslutning från både offentlig och privat sektor skulle kunna presenteras före utgången av år 2002. Våren 2003 noterade utskottet i betänkande 2002/03: NU10 om vissa konkurrenspolitiska frågor att enligt uppgift från Näringsdepartementet pågick beredningsarbetet, då med inriktning på att ett förslag till lagregel skulle kunna presenteras i en lagrådsremiss under våren 2003. Våren 2004, då frågan behandlades på nytt, noterade utskottet åter – i betänkande 2003/04:NU13 – att frågan bereddes inom Regeringskansliet.

I den nu aktuella propositionen sägs (s. 52) beträffande den tidigare nämnda departementspromemorian att förslaget om en konfliktlösningsregel för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Näringsminister Thomas Östros besvarade i februari 2005 en fråga (fr. 2004/05:845) av Liselott Hagberg (fp) om vilka åtgärder han avser att vidta för att motverka att kommuner bedriver näringsverksamhet som på ett osunt sätt konkurrerar med det privata näringslivet. I sitt svar noterade näringsministern att kommuner enligt kommunallagen och andra lagar har rätt att under vissa förutsättningar bedriva näringsverksamhet. Det kan vara för att sysselsätta handikappade eller för att sysselsätta arbetslösa ungdomar. Det kan också vara frågan om åtgärder på turistområdet. Han sade sig vara medveten om att det föreligger olika problem då offentliga aktörer bedriver konkurrensutsatt verksamhet och att problemen förefaller vara särskilt kännbara för småföretagare som bedriver verksamhet inom de sektorer där offentliga aktörer också agerar.

Enligt näringsministerns mening är det viktigt att offentliga aktörer aktivt arbetar för att minska konfliktytorna i förhållande till privata aktörer genom att göra konsekvensanalyser innan de startar näringsverksamhet. Sådan verksamhet bör bedrivas så att konkurrensen inte snedvrids för små och nystartade företag i den privata sektorn. Gränsen för vad som kan uppfattas som marknadsstörande är ibland svår att dra och kan även variera över tid. Det är givetvis viktigt med en balans på marknaden som möjliggör för näringslivet att verka och utvecklas på ett sunt sätt, sade näringsministern. Om det finns kommuner som gör sig skyldiga till överträdelser av de ramar för verksamheten som följer av kommunallagen eller av andra för kommunen kompetensvidgande lagar är detta naturligtvis inte försvarligt. Näringsministern tycker det är angeläget att det arbetas vidare på flera olika sätt i denna fråga. Han kommer under år 2005 att ha möten med ett stort antal kommuner om hur dessa kan bidra till ett gott näringslivsklimat och en enklare vardag för företagen och kommer då att beröra vikten av en kommunal prioritering av och strategi för dessa frågor.

Konkurrensverkets utredningar

Regeringen beslöt i februari 2004 att ge Konkurrensverket i uppdrag att, med utgångspunkt i de erfarenheter som gjorts i Konkurrensrådets arbete med frågor angående konkurrens på lika villkor mellan privat och offentlig sektor, analysera och föreslå åtgärder som kan behövas för att ytterligare förbättra marknadens funktionssätt beträffande konkurrensen mellan privata och offentliga aktörer. Konkurrensverket skulle inom ramen för uppdraget sprida information om goda exempel på en fungerande konkurrens och om hur konkurrenssnedvridande förfaranden kan undvikas. Uppdraget redovisades i oktober 2004 i rapporten Myndigheter och marknader – tydligare gräns mellan offentligt och privat (2004:4).

I rapportens sammanfattning sägs att konfliktytorna mellan offentliga och privata aktörer är betydande. Den statistik som finns tillgänglig visar att of-

fentliga aktörers näringsverksamhet är av stor omfattning och att den spänner över en stor mängd branscher. Av de statliga myndigheterna är det ca 95 % som säljer varor eller tjänster till köpare utanför statsförvaltningen. Sammantaget säljer staten och kommunerna varor och tjänster för ca 170 miljarder kronor per år.

En intervjuundersökning som Konkurrensverket har genomfört bland privata företag i vissa utvalda branscher visar att 34 % anser att de möter konkurrens från offentliga aktörer i stor eller mycket stor omfattning. Av dessa ansåg 40 % att konkurrensen innebar ett problem för företaget, och 67 % ansåg att konkurrens mellan offentliga och privata företag inte sker på lika villkor.

Konkurrensverkets utredning visar att när offentliga aktörer agerar på konkurrensutsatta marknader uppstår ofta problem. Dessa problem kan indelas i följande tre kategorier:

- sammanblandning av myndighetsuppgifter med näringsverksamhet,
- olika former av offentliga subventioner,
- problem förbundna med vidareutnyttjande av information och kompetens från myndighetsrollen.

Existerande regelverk och frivilliga lösningar har inte varit tillräckliga för att lösa problemen, sägs det i rapporten. Sannolikt skulle problemområdet bli mindre om offentliga aktörer följde befintliga riktlinjer och lagar. Alla problem skulle dock inte lösas om enbart verksamhet som var förenlig med gällande lagstiftning och riktlinjer bedrevs. Inte heller konkurrensrättslig lagstiftning är tillräcklig för att avhjälpa dessa problem, sägs det i rapporten.

En utvärdering av Konkurrensrådets yttranden visar att dessa endast i ett fåtal fall har följts. En studie visar också att offentliga aktörer endast undantagsvis antagit interna styrdokument för att tillförsäkra att den egna näringsverksamheten inte snedvrider konkurrensen. En frivillig lösning synes därmed inte framkomlig.

Mot denna bakgrund framlägger Konkurrensverket följande förslag.

- Åtgärder bör vidtas för att tillförsäkra att gällande lagar och riktlinjer följs. Fortsatt arbete behövs för att förtydliga när offentlig näringsverksamhet skall få bedrivas.
- Införandet av en nationellt utformad reglering av subventioner bör övervägas. Denna bör vara kopplad till de kommande reglerna om transparens.
- En offentlig aktör bör enbart få använda information eller kompetens upparbetad i myndighetsrollen för försäljning av tjänster och varor i konkurrens med privata aktörer om denna information eller kompetens också erbjuds konkurrerande företag på samma villkor.

Konkurrensverket presenterade våren 2002 en annan rapport – Vårda och skapa konkurrens (2002:2). Mot bakgrund av statsmakternas uttalande hösten 2000 (prop. 1999/2000:140, bet. 2000/01:NU4) om att andelen av den samlade ekonomin där konkurrens råder bör öka gjorde Konkurrensverket en analys av erfarenheterna av konkurrenslösningar inom den offentliga sektorn och bedömde förutsättningarna för att öka den konkurrensutsatta delen av den

svenska ekonomin. I rapporten föreslogs bl.a. att uppdragsverksamhet, stödfunktioner m.m. som inte tillhör statliga myndigheters kärnverksamhet skall konkurrensutsättas, att monopol skall avvecklas och att den offentliga upphandlingen skall effektiviseras samt att långsiktiga konkurrensplaner som anger konkreta mål, områden och tidsplaner för konkurrensutsättning skall upprättas. Erfarenheterna talar för att man inte bör börja med att konkurrensutsätta vård och omsorg, utan att man först måste lära av entreprenader på "hårda" områden, såsom lokalvård och transporter, sades det. Att ha viss verksamhet kvar i egen regi är ett sätt att behålla beställarkompetensen. All offentlig verksamhet som gäller myndighetsutövning kan inte eller får inte konkurrensutsättas. Det måste också finnas reella förutsättningar för konkurrens när man börjar tillämpa konkurrenslösningar. I rapporten föreslogs en lång rad åtgärder på olika områden.

Konkurrensverket har också, på regeringens uppdrag, analyserat konkurrensen på marknaden för tandvård och belyst skillnader i konkurrenshänseende mellan den offentligt drivna tandvården och privattandvården. I rapporten Tandvård och konkurrens (2004:1), som presenterades i januari 2004, redovisades konkurrenshinder på marknaden och lämnades förslag om hur konkurrensen skall förbättras. Rapporten kommer att analyseras inom Regeringskansliet, där olika departement är berörda.

Lagen om offentlig upphandling

När det gäller lagen om offentlig upphandling (LOU), som finansutskottet ansvarar för, beslöt riksdagen våren 2002 om vissa ändringar i lagen (prop. 2001/02:142, bet. 2001/02:FiU12). Riksdagen anmodade regeringen att göra en förnyad prövning av ställningen för Nämnden för offentlig upphandling i samband med en av regeringen aviserad översyn av myndighetsstrukturen när det gäller konsument- och konkurrensfrågor. Riksdagen beslöt vidare att upphandlande enheter får hänvisa till kriterier för miljömärken, om kriterierna för märket har utarbetats på grundval av vetenskaplig information. Regeringen uppmanades därvid att fortsätta sitt arbete med att verka för att EU:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Riksdagen avslog regeringens förslag om att direktupphandling skall medges när upphandlingens värde understiger fem prisbasbelopp. Beslut fattades också om en förbättring av möjligheterna för leverantörer att ansöka om överprövning av en upphandlande enhets beslut om att en viss leverantör skall tilldelas upphandlingskontraktet, med innebörden att en upphandlande enhet skall vara skyldig att på eget initiativ lämna upplysningar till anbudssökande och anbudsgivare om tilldelningsbeslutet och att enheten skall vara skyldig att lämna sådana uppgifter till varje leverantör som så begär. I budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1) angavs att regeringen inte har för avsikt att vidta några åtgärder när det gäller myndighetsstrukturen inom konkurrensområdet, men att det kan finnas anledning att återkomma till frågan om organisationen för Nämnden för offentlig upphandling i samband med att regeringen tar ställning till hur

sanktionssystemet inom den offentliga upphandlingen skall vara utformat. Någon proposition har ännu inte lagts fram.

Regeringen tillkallade i april 2004 en särskild utredare, f.d. regeringsrådet Leif Lindstam, med uppdrag att lämna förslag om hur två EG-direktiv om upphandling skall genomföras i svensk rätt (dir. 2004:47). Detta arbete avrapporterades i mars 2005 i delbetänkandet Nya upphandlingsregler (SOU 2005:22).

När det gäller lagen om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling gavs Konkurrensverket i 2003 års regleringsbrev i uppdrag att kartlägga hur lagen har tillämpats och huruvida det finns skäl att se över lagen. Konkurrensverket redovisade uppdraget i februari 2003. I rapporten dras följande slutsatser: Lagens räckvidd är mycket begränsad, vilket innebär litet eller inget incitament för företag att klaga på otillbörliga beteenden; lagen är komplicerad och oklar på flera punkter; den institutionella strukturen på upphandlingsområdet, med två myndigheter och tre domstolsordningar som har att tillämpa två lagar på det som kan vara ett och samma förfarande, är splittrad; få klagomålsärenden har blivit ännu färre under de senaste åren, varvid en viktig förklaring är lagens oklarheter och ineffektiva sanktionssystem, snarare än att problemen på upphandlingsområdet skulle ha minskat. Rapporten analyseras inom Näringsdepartementet. Frågan om en översyn av lagen hänger, enligt uppgift från Näringsdepartementet, nära samman med de överväganden som görs angående sanktioner kopplade till LOU. Denna fråga har först övervägts nationellt men är nu kopplad både till den nyssnämnda pågående Upphandlingsutredningen som ser över LOU och till det arbete som sker på EU-nivå med en översyn av rättsmedelsdirektivet. Ställning till lagen om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling torde, enligt Näringsdepartementet, inte kunna tas förrän rättsmedelsdirektivet finns i sin slutliga form.

Statsrådet Sven-Erik Österberg besvarade i februari 2005 en fråga (fr. 2004/05:843) av Hans Backman (fp) om huruvida den förre avser att vidta några åtgärder för att förenkla de offentliga upphandlingsreglerna så att det blir enklare för små och medelstora företag att delta vid offentlig upphandling. Inledningsvis instämde statsrådet i att den offentliga upphandlingen är utomordentligt betydelsefull för tillväxten i Sverige. Korrekta regler och en väl skött upphandling är också av stor betydelse för den offentliga förvaltningen. I regeringens skrift *Innovativa Sverige – en strategi för tillväxt genom förnyelse* (Ds 2004:36) har angetts att insatser behövs för att utveckla den offentliga upphandlingen. Den offentliga upphandlingen styrs av ett komplicerat regelverk, som emellertid till stora delar är gemensamt för samtliga länder inom EU. Europaparlamentet och rådet har under år 2004 antagit nya EG-direktiv om offentlig upphandling och upphandling inom de s.k. försörjningssektorerna, som förenklar och moderniserar regelverket på området. Bland annat skapas incitament för de upphandlande myndigheterna att använda sig av elektronisk kommunikation inom offentlig upphandling. De nya reglerna skall ha införlivats av medlemsstaterna senast den 1 februari 2006.

Statsrådet erinrade om Upphandlingsutredningens uppdrag rörande de nämnda EG-direktiven. Han nämnde också att ett förslag till tilläggsdirektiv till utredningen bereds inom Regeringskansliet, bl.a. diskuteras en översyn av reglerna som inte styrs av EG-direktiven i syfte bl.a. att förenkla dessa regler. (Tilläggsdirektiv till Upphandlingsutredningen beslöts i april 2005 – dir. 2005:39.) Förenklingen bör leda till ökade möjligheter för små och medelstora företag att delta i upphandlingar. EG-kommissionen har inlett en översyn av rättsmedelsdirektiven, dvs. de EG-direktiv som styr möjligheterna att med domstols hjälp erhålla rättelse vid felaktigt genomförda upphandlingar, uppgav statsrådet vidare. Regeringen kommer i EU-arbetet att verka för att effektiva rättsmedel införs avseende bl.a. otillåtna direktupphandlingar. Regeringen har vidare gett Verket för näringslivsutveckling (Nutek) i uppdrag att kartlägga och analysera de problem som små företag kan ha när de deltar i offentliga upphandlingar och att lämna förslag till åtgärder. Uppdraget skall redovisas senast den 1 oktober 2005. För små och medelstora företag har elektroniskt baserad upphandling betydelse genom att den underlättar anbudsgivningen, sade statsrådet avslutningsvis. Regeringen gav i december 2004 Statskontoret i uppdrag att leda en arbetsgrupp med uppgift att sprida information om de nya upphandlingsdirektiven i de delar som berör elektronisk upphandling.

Kommunallagen

När det gäller kommunallagen, som konstitutionsutskottet ansvarar för, kan noteras att kommunernas möjlighet att selektivt stödja företag, som berörs i några motioner, begränsas av denna lags bestämmelser. I den mån en kommun skulle utnyttja de möjligheter som finns att bevilja stöd är den skyldig att beakta EU:s regler om statligt stöd. I dessa fall krävs som regel ett godkännande av kommissionen innan ett stöd kan utbetalas. EU:s statsstödsregler har även s.k. direkt effekt, vilket innebär att ett enskilt företag kan vända sig till svensk domstol eller till kommissionen med klagan om statligt stöd som misstänks vara otillåtet. Stöd som konstateras vara otillåtet skall återbetalas. Kommissionen har också på egen hand initierat granskningsförfarande i några fall av icke anmälda kommunala stöd och prövar då förenligheten med EG-rätten.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först frågan om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor på ett mer övergripande plan utifrån yrkandena i motionerna från allmänna motionstiden. Därefter behandlar utskottet proposition 2004/05:140 om genomförande av transparensdirektivet vad avser förslaget till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. och den motion som väckts med anledning härav. Slutligen behandlas övriga lagförslag i propositionen.

Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor

En bärande princip inom näringspolitiken är att likvärdiga villkor skall gälla för olika aktörer på marknaden. I det fall att offentliga aktörer agerar på konkurrensmarknader får detta sålunda inte ske på ett sådant sätt att det privata företagandet hämmas otillbörligt; myndighetsuppgifter skall hållas isär från kommersiell verksamhet. Enligt de riktlinjer för konkurrenspolitiken som riksdagen fattat beslut om skall andelen av den samlade ekonomin där konkurrens råder öka, och på nya marknader skall strukturer och regler stödja uppkomsten av en balanserad och väl fungerande konkurrens. Vidare gäller att statligt stöd inte får snedvrida konkurrensen, dvs. statligt stöd till svenska företag får inte innebära att andra företag konkurreras ut. Policyn för det svenska statsstödet skall stödja Sveriges arbete i EU mot subventioner som skadar industrin.

I vissa av de här aktuella motionerna begärs tillkännagivanden om avveckling av snedvridande företagsstöd. Utskottet har tidigare i avsnittet om konkurrenspolitikens inriktning angett att en av grundpelarna i konkurrenspolitiken är att statligt stöd inte får snedvrida konkurrensen. Det bör också noteras att EU:s statsstödsregler även gäller kommunalt stöd.

Beträffande förhållandet mellan småföretag och den offentliga sektorn vill utskottet framhålla – i linje med det tidigare sagda – att en självklar utgångspunkt är att sund konkurrens skall råda mellan privat och offentlig verksamhet. Samtidigt vill utskottet betona att förhållandena i olika kommuner och landsting kan variera påtagligt. På vissa håll kan det privata utbudet vara mycket begränsat. Utskottet vill också understryka att vissa aktiviteter inom den kommunala verksamheten kan ha olika sociala funktioner, t.ex. aktiviteter där funktionshindrade får en meningsfull sysselsättning.

När det gäller frågan om införande av en konfliktlösningsregel i konkurrenslagen, som efterfrågas i en motion, bereds denna fråga, som redovisats, inom Regeringskansliet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det arbete som Konkurrensverket utfört på uppdrag av regeringen och som redovisades hösten 2004 i rapporten Myndigheter och marknader. I rapporten beskrivs de problem som kan uppstå när offentliga aktörer agerar på konkurrensutsatta marknader. Konkurrensproblem har identifierats i samband med att offentliga aktörer bedriver konkurrensutsatt verksamhet. Problemen förefaller särskilt kännbara för små företag som verkar på lokala marknader. Dessa effekter är negativa, eftersom de riskerar att hämma tillväxten av nya och växande företag på marknaden. Snedvriden konkurrens leder till förluster för samhället – resurser används mindre effektivt, köpare av varor och tjänster kan få betala mer för dessa än vad som är nödvändigt och privata företag kan tappa marknadsandelar. För närvarande är det svårt för en lokal näringsidkare att påvisa att det förekommer korssubventionering eller andra former av kommunala subventioner inom kommunens verksamheter. En kommunal verksamhets alltför låga priser kan väcka misstankar, men det är ofta svårt att lägga fram konkreta bevis. Redovisning av kommunal verksamhet och konkurrensutsatta aktiviteter kan flyta ihop.

Regeringen ser allvarigt på denna problematik och arbetar för att komma till rätta med problemen – ett arbete som har hög prioritet. För att en lösning av de aktuella problemen skall få genomslagskraft är det dock viktigt att den vinner acceptans hos alla parter. Arbetet med att hitta lösningar bör därför ske i dialog med de berörda parterna. Regeringen hyser, enligt vad utskottet erfarit, goda förhoppningar om att i ett sådant samarbete kunna utveckla en ordning som kan råda bot på de aktuella konkurrenskonflikterna. Utskottets åsikt är att offentliga aktörer bör arbeta aktivt för att minska konfliktytorna i förhållande till privata aktörer genom att göra konsekvensanalyser innan de offentliga aktörerna startar näringsverksamhet. Sådan verksamhet bör bedrivas så att konkurrensen inte snedvrids för små och nystartade företag i den privata sektorn.

I Konkurrensverkets nyssnämnda rapport sägs att existerande regelverk och frivilliga lösningar inte har varit tillräckliga för att lösa de problem som uppstår när offentliga aktörer agerar på konkurrensutsatta marknader. Konkurrensverket lade i rapporten fram bl.a. följande förslag:

- Åtgärder bör vidtas för att tillförsäkra att gällande lagar och riktlinjer följs, och det behövs fortsatt arbete för att förtydliga när offentlig näringsverksamhet skall få bedrivas.

- Införandet av en nationellt utformad reglering av subventioner bör övervägas.

- En offentlig aktör bör enbart få använda information eller kompetens upparbetad i myndighetsrollen för försäljning av tjänster och varor i konkurrens med privata aktörer om denna information eller kompetens också erbjuds konkurrerande företag på samma villkor.

Utskottet anser, mot bakgrund av vad som här anförts, att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att komma till rätta med konkurrensproblemen mellan offentlig och privat sektor. I ett sådant arbete bör ett domstolsförfarande övervägas. Regeringen bör återkomma till riksdagen i frågan så att riksdagen under riksmötet 2005/06 kan behandla regeringens förslag.

Regeringen bör vidare redovisa sina förslag med anledning av de tre nyssnämnda förslagen från Konkurrensverket och återkomma till riksdagen med förslag om bl.a. hur en nationellt utformad reglering av subventioner kan utformas. En sådan regel skulle kunna fungera som ett nationellt komplement till den EG-rättsliga regleringen av statligt stöd. När det gäller dessa frågor kan det dock komma att krävas beredningsarbete av sådan omfattning att regeringen kan behöva ytterligare tid. Regeringen bör emellertid under riksmötet 2005/06 återkomma till riksdagen med en redovisning av sitt arbete med dessa frågor.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande ställa sig bakom vad utskottet nu har anfört. Ett sådant beslut av riksdagen kan till viss del anses tillgodose vissa av de här aktuella motionerna. Yrkandena och motiveringarna i motionerna har emellertid en sådan utformning och ett sådant innehåll att något tillstyrkande inte kan bli aktuellt. Motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

Genomförande av transparensdirektivet

Utskottet ser med tillfredsställelse på att Sverige nu – med regeringens förslag till lagstiftning – genomför EU:s transparensdirektiv. Detta direktiv har som syfte att underlätta EG-kommissionens granskning av företags ekonomiska förhållanden vid tillämpningen av EG-fördragets statsstödsregler och övriga konkurrensregler för företag och stater. Direktivet och den nu aktuella lagstiftningen skall däremot inte ses som ett medel för att reglera förhållandet mellan offentlig och privat sektor på nationell nivå utan skall skapa underlag för tillämpningen av EU:s konkurrensregler.

I den här aktuella motionen 2004/05:N22 (kd) vill motionärerna använda transparensdirektivet och dess genomförande i den nationella lagstiftningen för att reglera förhållandet mellan offentlig och privat sektor på nationell nivå. Utskottet menar att detta är fel väg att gå. Som tidigare anförts anser utskottet att en bärande princip inom näringspolitiken är att likvärdiga villkor skall gälla för olika aktörer på marknaden. I det fall att offentliga aktörer agerar på konkurrensmarknader får detta sålunda inte ske på ett sådant sätt att det privata företaget hämmas otillbörligt; myndighetsuppgifter skall hållas isär från kommersiell verksamhet. Offentligt stöd får inte snedvrida konkurrensen, dvs. offentligt stöd till svenska företag får inte innebära att andra företag konkurreras ut. Utskottet vill här hänvisa till det förslag om tillkännagivande till regeringen som utskottet i föregående avsnitt lagt fram. Genom detta tillkännagivande anmodas regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att komma till rätta med konkurrensproblemen mellan offentlig och privat sektor så att riksdagen under riksmötet 2005/06 kan behandla regeringens förslag.

När det åter gäller transparensdirektivet har under utskottets beredning av ärendet uppstått en fråga hur det skulle hanteras nationellt i det fall att storleksundantaget skulle bestämmas till en nivå under den som anges i direktivet, dvs. under 40 miljoner euro i nettoomsättning för företag eller 800 miljoner euro i balansomslutning för kreditinstitut. EG-kommissionen gör enligt transparensdirektivet anspråk endast på information över dessa storleksgränser. Hur stora effekter en sänkt storleksgräns skulle få för Konkurrensverket och dess tillsynsverksamhet är svårt att överblicka. Utskottet känner oro för att en begränsning av undantagen i den föreslagna lagen skulle kunna få icke önskvärda konsekvenser för Konkurrensverket och innebära att andra angelägna uppgifter för verket – t.ex. kartellbekämpning – skulle få mindre utrymme.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet saknas det information om hur transparensdirektivet har införlivats i nationell lagstiftning i andra EU-länder. I vissa länder skiljer sig rättsordningarna så kraftigt från t.ex. den svenska att det inte blir meningsfullt att göra jämförelser. I Finland, där rättsordningen är relativt likartad den svenska, införlivades de senaste ändringarna i transparensdirektivet i finsk lag den 1 februari 2003. Där har man valt att införa undantagen enligt direktivet rakt av i lagstiftningen, dvs. i lagen finns sam-

handelsundantaget och storleksundantaget med storleksgränserna 40 miljoner euro respektive 800 miljoner euro.

Utskottet anser att det för närvarande inte bör göras någon utvidgning av tillämpningsområdet i förhållande till vad som krävs enligt transparensdirektivet, vare sig när det gäller storleksundantaget eller samhandelsundantaget. Utskottet vill härvid återigen erinra om det föreslagna tillkännagivandet till regeringen om att återkomma till riksdagen med förslag om hur en nationellt utformad reglering av subventioner kan utformas. Med detta tillgodoses till viss del det bakomliggande syftet med den aktuella motionen 2004/05:N22 (kd).

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. och avstyrker motion 2004/05:N22 (kd).

Övriga lagförslag

Propositionen innehåller också förslag till ändringar i lagen om marknadsdomstol, lagen om kommunal redovisning och bokföringslagen. När det gäller de båda sistnämnda lagarna har utskottet blivit uppmärksammat på ett problem som kan uppstå när det gäller arkivering enligt transparensdirektivet. Denna arkivering föreslås i propositionen bli reglerad genom ändringar i dessa båda lagar. Sveriges Kommuner och Landsting har nyligen i en skrivelse till Näringsdepartementet uppmärksammat att med detta förslag kommer de organisationer som berörs av den föreslagna lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. i praktiken inte att kunna gallra sina verifikationer förrän efter fem år, trots att det finns fullgoda kopior av informationen. En allt vanligare företeelse är att organisationer skannar in verifikationer för att kunna behandla dem i elektroniska ärendehanteringssystem. I och med att det finns en fullgod kopia av originaldokumentet bortfaller behovet av att behålla originalet.

För att hantera det nämnda problemet föreslår utskottet att riksdagen skall göra ett tillägg i de två aktuella lagförslagen, på så sätt att en mening med följande lydelse läggs till de av regeringen föreslagna lydelseerna av förslagen till ändring i lagen om kommunal redovisning respektive i bokföringslagen (se bilaga 3): *Förstöring får dock ske om informationen bevaras på annat sätt.*

Med denna ändring tillstyrker utskottet de tre här aktuella lagförslagen.

Kriminalisering av karteller

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om kriminalisering av karteller. Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna avlämnade i december 2004 sitt slutbetänkande, i vilket presenterades

en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering inom konkurrensrätten. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser återkomma till riksdagen i frågan. Utskottet finner ingen anledning att föregripa den fortsatta beredningen. *Jämför reservationerna 4 (fp) och 5 (kd).*

Motionerna

I fem motioner tas frågan om kriminalisering av karteller upp.

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande om kriminalisering av kartellsarbete, anför det i motion 2004/05:N249 (fp). Kartellbildning är mycket skadlig för samhällsekonomin och måste betraktas som en brottslig handling. Det finns ett starkt konsumentintresse av att olagliga karteller bekämpas effektivt, eftersom det i slutändan alltid är konsumenterna som får stå för kostnaderna för en ineffektiv konkurrens i form av högre priser eller sämre utbud, anför motionärerna. De anser att karteller också innebär en orättmätig förmögenhetsöverföring från konsumentkollektivet till de företag som bryter mot konkurrenslagen. Privata monopol och kartellbildningar hör inte hemma i en marknadsekonomi, varför tendenser till detta måste bekämpas med kraft, säger motionärerna. De menar att kartellsarbete skall kriminaliseras och beläggas med höga böter. De vill ge Konkurrensverket mer resurser både för att utreda fler fall av misstänkt kartellsarbete och för att om möjligt snabbare kunna föra avslöjade fall av kartellsarbete till domstol. Det är bra att det inom EU införts nya, effektivare regler för kartellbekämpning, anför motionärerna. De tar avstånd från det s.k. tjallerisystem som riksdagen beslutade om våren 2002 (det s.k. leniencyprogrammet) och som innebär bl.a. att konkurrensskadeavgiften för det företag som avslöjar en kartellbildning kan sättas ned. Detta beslut anser motionärerna att riksdagen bör riva upp. Riksdagen gjorde våren 2002 ett tillkännagivande om att regeringen skall utreda frågan om kriminalisering av kartellsarbete och återkomma till riksdagen, erinrar motionärerna om. De hänvisar till vad utskottet anförde om att kriminalisering kan vara ett verksamt instrument vid bekämpningen av kartellsarbete och att förlita sig till enbart en administrativ sanktionsavgift, som leniencyprogrammet innebär, kan leda till att företagen kalkylerar med risk för upptäckt och eventuell konkurrensskadeavgift och ställer det mot den vinst som kartellsarbetet väntas ge, varför olagligt kartellsarbete bör jämföras med annan ekonomisk brottslighet. Med en kriminalisering av olagligt kartellsarbete blir lagen också mer tydlig och kan därmed ha en preventiv effekt, anför motionärerna.

Ett tillkännagivande om kriminalisering av kartellsarbete föreslås också i motion 2004/05:N413 (fp) – med likartad motivering som i nyssnämnda motion 2004/05:N249 (fp).

Även i motion 2004/05:MJ332 (fp) begärs ett tillkännagivande om kriminalisering av karteller. Lokala konkurrenter till de tre detaljhandelsblocken ICA, KF och Axfood hindras av oligopolsituationen i grossistledet, men framför allt av att det är svårt att starta ett nytt företag i Sverige, anför mot-

ionärerna. De menar att risken också ökar för karteller, eftersom dagligvaruhandeln kontrolleras av så få aktörer.

Också i motion 2004/05:N393 (kd) begärs ett tillkännagivande om kriminalisering av karteller. Den senaste tiden har det uppdagats alltför många olagliga karteller, där företag inom flyg-, olje- och byggbranscherna ertappats med prissamarbete och uppdelning av marknader i syfte att ge sig själva ekonomiska fördelar på andras bekostnad, säger motionärerna. De menar att den gällande konkurrenslagstiftningen, där enbart företagsböter utdöms, är otillräcklig och att lagstiftningen bör vässas genom en kriminalisering av karteller och att personliga straff som böter eller fängelse skall vänta dem som ertappas och fälls. Riksdagen har, på förslag av Kristdemokraterna tillsammans med övriga borgerliga partier och Miljöpartiet, anmodat regeringen att utreda kriminalisering av karteller, vilket skedde mot Socialdemokraternas och Vänsterpartiets vilja, erinrar motionärerna om. De förutsätter att ett förslag till ändrad lagstiftning snarast föreläggs riksdagen.

Slutligen föreslås även i motion 2004/05:Bo306 (kd) att riksdagen skall begära att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär en kriminalisering av kartellsamverkan. Den risk som företag för närvarande tar att upptäckas och belastas med konkurrensskadeavgift har inte visat sig vara tillräckligt avskräckande, anför motionärerna. De drar en parallell till den insiderlagstiftning som tillkom i mitten av 1980-talet, vilken innefattar straff i stället för sanktionsavgift. Regeringen har tidigare hävdat att rättsväsendet inte har tillräckliga resurser för att klara den ytterligare belastning som kriminalisering innebär, säger motionärerna. De anser att det rimligtvis bör ankomma på regeringen att tillförsäkra rättsväsendet sådana resurser att brott kan utredas och lagföras.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen beslöt våren 2002, på förslag av regeringen, om införande av ett program – det s.k. leniencyprogrammet – för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift, med syfte att främja avslöjandet och bekämpandet av skadliga karteller (prop. 2001/02:167, bet. 2001/02:NU16). Beslutet innebar att konkurrensskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag om företaget anmäler överträdelsen till Konkurrensverket, innan verket har fått tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen och något annat företag som deltagit i överträdelsen inte har gjort anmälan tidigare. Det berörda företaget skall också lämna Konkurrensverket all information om överträdelsen som företaget har tillgång till. Förutsättningar för eftergift skall vidare vara att företaget samarbetar fullt ut med Konkurrensverket under utredningen av överträdelsen och att det har upphört eller snarast efter sin anmälan upphör att medverka i överträdelsen. Konkurrensskadeavgift skall dock inte få efterges om företaget har haft den ledande rollen i överträdelsen och det med hänsyn till omstän-

digheterna därför är uppenbart oskäligt med eftergift. Konkurrensskadeavgiften får vidare sättas ned om ett företag i väsentlig mån har underlättat utredningen inte bara av den egna överträdelsen utan även av andras medverkan. Har detta skett i högst väsentlig mån får avgiften efterges helt. Syftet är att alla kartellmedlemmar skall ha ett incitament att medverka i Konkurrensverkets utredning. I två reservationer (c; fp) avvisades regeringens förslag.

Frågan om kriminalisering av kartellsamarbete behandlades också i nyssnämnda sammanhang. Riksdagen gjorde därvid, på förslag av utskottet, ett tillkännagivande om att regeringen skall utreda frågan om kriminalisering av kartellsamarbete och återkomma till riksdagen i frågan (bet. 2001/02:NU16). I en reservation (s, v) avvisades kravet på en utredning.

Våren 2003 gjorde riksdagen – genom att ställa sig bakom en reservation (m, fp, kd, c, mp) – ett förnyat tillkännagivande i frågan om kriminalisering av kartellsamarbete och anmodade regeringen att omedelbart tillsätta den av riksdagen tidigare begärda utredningen och återkomma till riksdagen i frågan (bet. 2002/03:NU10, rskr. 2002/03:194). I reservationen – som alltså blev riksdagens beslut – erinrades om riksdagens nyssnämnda tillkännagivande från våren 2002.

Frågan om kriminalisering av kartellsamarbete behandlades åter våren 2004, med anledning av motionsyrkanden, vilka riksdagen på utskottets förslag avslog (bet. 2003/04:NU13). Utskottet konstaterade att regeringen i november 2003 hade gett Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna tilläggsdirektiv (dir. 2003:175), genom vilket det tidigare utredningsuppdraget hade utvidgats till att omfatta frågan om kriminalisering av förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag respektive förbud mot missbruk av dominerande ställning, vilket innebar en utvidgning i förhållande till riksdagens beställning, som enbart avsåg karteller. Å andra sidan hade en viss avgränsning gjorts i förhållande till riksdagens beställning, genom att det i direktiven sades att kriminaliseringsmodellen skall inriktas på vad som bör betecknas som särskilt allvarliga fall och gälla ett kärnområde av sådana skadliga beteenden. Utskottet fann den angivna avgränsningen rimlig, med hänvisning till att det därigenom skulle kunna undvikas olika svåra problem som tidigare (ej genomförda) utredningsförslag var behäftade med genom att förbudsområdet gjordes för stort. I en reservation (m, fp, kd, c) föreslogs att riksdagen skulle göra ett nytt tillkännagivande i frågan, eftersom reservanterna ansåg att det lämnade utredningsuppdraget inte helt stod i överensstämmelse med riksdagens tidigare beslut.

Utredningsbetänkande

Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna avlämnade i december 2004 sitt slutbetänkande Konkurrensbrott – en lagstiftningsmodell (SOU 2004:131).

I utredningens överväganden konstaterades att utredningen har haft i tekniskt uppdrag att ta fram en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering inom konkurrensrätten. Enligt direktiven skulle kriminaliseringsmodellen

inriktas på vad som bör betecknas som särskilt allvarliga fall och gälla ett kärnområde av sådana skadliga beteenden. Utredningen har gjort bedömningen att, om konkurrensrättens förbud skall kriminaliseras, det straffbara området bör begränsas till horisontella karteller. Vertikala konkurrensbegränsningar och missbruk av dominerande ställning bör inte kriminaliseras. Om konkurrensrättens förbud skall straffbeläggas bör det ske genom att ett nytt brott med följande innebörd införs:

Den som ingår ett avtal som är förbjudet enligt 6 § eller enligt artikel 81 i EG-fördraget och som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader döms, om avtalet varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på marknaden, för konkurrensbrott till fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som tillämpar ett sådant avtal.

Är brottet grovt, döms för grovt konkurrensbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om förfarandet haft betydande omfattning eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Utredningen föreslår att utbyte av konkurrensbrott skall kunna förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Vid bedömningen av om det är uppenbart oskäligt att förklara utbyte förverkat skall bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att skadestånd kommer att åläggas eller annars fullgöras eller att konkurrensskadeavgift kommer att åläggas.

Enligt utredningens förslag skall Ekobrottsmyndigheten vara ansvarig åklagarmyndighet för utredning och lagföring av konkurrensbrott. Konkurrensverket skall anmäla till Ekobrottsmyndigheten om det finns misstanke om konkurrensbrott. Förundersökningen vid utredning av konkurrensbrott skall beslutas och ledas av åklagare hos Ekobrottsmyndigheten. Allmänna regler om förundersökning vid förhör, misstanke om brott, rätt att anlita försvarare, användande av tvångsmedel, etc. skall tillämpas även beträffande utredning av konkurrensbrott. Konkurrensverket skall biträda Ekobrottsmyndigheten vid utredning av konkurrensbrott. Verket skall bedriva allmänt spaningsarbete och vidta förstahandsåtgärder i fråga om efterlevnaden av konkurrenslagstiftningen.

Utredningen anser att de allmänna reglerna i rättegångsbalken om åtalsplikt skall gälla i fråga om konkurrensbrott. Utredningen föreslår att en utredning hos Konkurrensverket skall kunna fortsätta parallellt, när en brottsutredning pågår. Uppgifter hos Ekobrottsmyndigheten som omfattas av förundersökningssekretess skall kunna överlämnas till Konkurrensverket. En pågående brottsutredning medför att de rättsskyddsgarantier som fastslås i Europakonventionen för mänskliga rättigheter måste beaktas till fördel för en misstänkt även i Konkurrensverkets utredning. Någon särskild lagreglering om det behövs inte.

Programmet för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift för företagen kan finnas kvar även om det införs en straffrättslig reglering av konkurrensbrott, anser utredningen. Dock kommer programmets funktion att avslöja karteller att till stor del gå förlorad.

Konkurrensverket är enligt utredningen bäst skickat att fullgöra de skyldigheter som åligger svenska konkurrensmyndigheter inom ramen för samarbetet enligt rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av artiklarna 81 och 82 i fördraget. Ekobrottsmyndigheten bör inte ges någon uppgift i det samarbetet. En kriminalisering medför ett ökat resursbehov hos Ekobrottsmyndigheten och de allmänna domstolarna samt en ökad belastning på rättshjälpsanslaget och anslagsposten för vissa domstolskostnader. Enligt en mycket grov uppskattning kan den kostnaden förväntas bli omkring 44 miljoner kronor per år.

Betänkandet har remissbehandlats t.o.m. den 4 maj 2005. Regeringen avser återkomma till riksdagen i frågan.

Näringsminister Thomas Östros berörde nyligen frågan om en kriminalisering av konkurrensbrott vid Konkurrensverkets konferens i april 2005, Konkurrensen i Sverige – behöver konkurrenstrycket öka? Enligt näringsministern skulle det vara ett ”mäktigt budskap” till företagen om även individer kan ställas till svars för brott mot konkurrenslagen. Han tyckte att det var ett intressant förslag, men att det måste vägas mot andra aspekter. Regeringen har en öppen attityd i frågan, sade han.

Utskottets ställningstagande

Ett av de två principiella förbuden i konkurrenslagen är förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag, dvs. mot kartellbildning. Karteller är till stor skada för samhällsekonomin och för konsumenterna. Särskilt allvarliga är karteller som rör prisbildning, anbudsgivning eller marknadsuppdelning. Under senare tid har avslöjanden och misstankar om olagligt samarbete mellan företag varit aktuella inom olika branscher, t.ex. bensinbranschen, flygbranschen och byggsektorn. Att olagliga karteller fortsätter är ett uttryck för de stora vinster som företagen gör på konsumenternas, skattebetalarnas och konkurrenternas bekostnad. Riksdagen beslöt våren 2002, som redovisats, om införande av ett program med regler om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift med syfte att främja avslöjandet och bekämpandet av skadliga karteller.

Riksdagen har, som redogjorts för, vid två tillfällen – genom tillkännagivanden våren 2002 och våren 2003 – anmodat regeringen att utreda frågan om kriminalisering av kartellsamarbete. Regeringen gav i november 2003 Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna tilläggsdirektiv (dir. 2003:175), genom vilket det tidigare utredningsuppdraget utvidgades till att omfatta frågan om kriminalisering av förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag respektive förbud mot missbruk av dominerande ställning. Utredningen, som har haft till uppgift att ta fram en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering inom konkurrensrätten med inriktning på vad som bör betecknas som särskilt allvarliga fall, avlämnade som redovisats i december 2004 sitt slutbetänkande Konkurrensbrott – en lagstiftningsmodell (SOU 2004:131). Om konkurrensrättens förbud skall kriminaliseras bör det enligt utredningens bedömning ske genom att det i konkurrenslagstiftningen

införs ett nytt brott – konkurrensbrott, men endast vid horisontella karteller; enligt utredaren bör vertikala konkurrensbegränsningar och missbruk av dominerande ställning inte kriminaliseras. Betänkandet har remissbehandlats, och regeringen avser återkomma till riksdagen i frågan.

Utskottet finner ingen anledning att nu föregripa den fortsatta beredningen av frågan utan avvaktar att regeringen återkommer i saken. Med detta avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Konkurrensverkets roll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på en utvärdering av Konkurrensverkets verksamhet. Utskottet hänvisar till verkets instruktion och regleringsbrev. *Jämför reservation 6 (m, fp, kd, c).*

Motionen

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att på lämpligt sätt utvärdera Konkurrensverkets verksamhet och se över dess uppdrag och dess instruktioner, anför det i motion 2004/05:N271 (s). I budgetpropositionen för år 2005 skriver regeringen bl.a. att den bedömer att Konkurrensverkets arbete är effektivt och att verket uppfyller de krav som ställs, erinrar motionären om. Han har dock kritiska synpunkter på myndighetens verksamhet och hävdar att den som via medier följer Konkurrensverkets ageranden kan få intrycket att verket fungerar som en självständig politisk aktör, i tjänst hos de intressen som vill avreglera och privatisera den offentliga sektorn. Han noterar att Regelutredningen (särskild utredare: chefsekonom Dan Andersson) i en delrapport om avregleringarnas effekter på prisbildningen hösten 2004 pekade på att priserna på de marknader som hade studerats, med undantag för telemarknaden, hade stigit kraftigt. Avregleringarna och konkurrensutsättningen kan därmed åtminstone i detta avseende, till skillnad mot Konkurrensverkets mening, betraktas som ett misslyckande, anför motionären. Han menar att Konkurrensverket också driver på för privatiseringar på vård- och omsorgsområdet och talar om avveckling av detaljhandelsmonopolet för alkohol, dvs. Systembolaget. Konkurrensverket skall självfallet bevaka konkurrensen på de områden där konkurrens och fri marknad råder, säger motionären. Han anser dock att man, inom de sektorer av ekonomin där den fria marknaden satts ur spel genom politiska beslut, borde kunna förvänta sig att verket beaktade detta vid sina utvärderingar och i sina slutsatser. Verket borde problematisera mer och agitera mindre, men i stället framstår Konkurrensverket ofta som en nyliberal aktör, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Konkurrensverkets uppdrag och uppgifter framgår av verkets instruktion och av regleringsbrev till myndigheten. Konkurrensverket är, enligt sin instruktion (1996:353), central förvaltningsmyndighet för konkurrensfrågor. Myndigheten skall verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Verket skall fullgöra de uppgifter som följer av konkurrenslagen, lagen om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling, lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler samt av 3 a och b §§ konkurrensförordningen (1993:173). Utöver detta skall Konkurrensverket göra följande: lämna förslag till avregleringsåtgärder; uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig verksamhet och lämna förslag till åtgärder för att undanröja dessa; följa upp åtgärder som genomförs på de två sistnämnda områdena; avge yttranden enligt förordning (2003:396) om elektronisk kommunikation; översända utan dröjsmål – när verket från allmän domstol eller Marknadsdomstolen får en kopia av en dom eller ett slutligt beslut som gäller tillämpningen av artikel 81 eller artikel 82 i EG-fördraget – den berörda domen eller det berörda beslutet till EG-kommissionen.

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2005 skall Konkurrensverkets verksamhet ha sin tyngdpunkt på verksamhetsgrenen lagtillämpning. Målet för denna verksamhetsgren anges vara att aktivt hindra allvarliga konkurrensbegränsningar särskilt inom områden med fåtalsdominans och svag konkurrens. Verket bör även fortsättningsvis lägga stor vikt vid kartellbekämpning, sägs det. En viktig uppgift för verket är också att ingripa mot privata och offentliga aktörer som missbrukar en dominerande ställning på marknaden. Verkets mål under verksamhetsgrenen konkurrensförbättrande åtgärder är att bidra till en effektiv konkurrens genom att ge förslag på regeländringar och andra åtgärder för att undanröja existerande hinder. Arbetet skall ske med beaktande av vad riksdag och regering beslutat med avseende på konkurrens i offentlig sektor. Som ett led i sitt arbete analyserar Konkurrensverket olika sektorer och lämnar förslag på förändringar – t.ex. tidigare nämnda rapporter Vårda och skapa konkurrens (2002:2), Konkurrensen i Sverige 2004 (2004:5), Konsumenterna, matpriserna och konkurrensen (2004:2) och Tandvård och konkurrens (2004:1).

Regelutredningens betänkande Liberalisering, regler och marknader (SOU 2005:4), som det refereras till i motionen, har redovisats i ett tidigare avsnitt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, som tidigare nämnts, att en effektiv konkurrens är en viktig förutsättning för en väl fungerande samhällsekonomi. Ett av de viktigaste instrumenten för att åstadkomma en effektiv konkurrens är, enligt utskottets mening, Konkurrensverkets verksamhet. Som framgår av verkets instruktion skall myndigheten verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Utskottet vill särskilt understryka att

en effektiv konkurrens skall vara till nytta för konsumenterna. Som utskottet tidigare anfört är konkurrens inget självändamål, utan åtgärder för att stärka konkurrensens effektivitet har till syfte bl.a. att ge konsumenten en starkare ställning på marknaden.

När det gäller avregleringar m.m. skall Konkurrensverket, enligt sin instruktion, lämna förslag till avregleringsåtgärder, uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig verksamhet och redovisa förslag till åtgärder för att undanröja dessa samt följa upp åtgärder som genomförs på dessa två områden. Detta arbete skall, enligt regleringsbrevet för år 2005, ske med beaktande av vad statsmakterna beslutat med avseende på konkurrens i offentlig sektor.

Utskottet kan, mot bakgrund av det anförda, inte se något behov av att riksdagen skall uttala sig för en utvärdering av Konkurrensverkets verksamhet. Motion 2004/05:N271 (s) avstyrks därmed.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Konkurrenspolitikens inriktning (punkt 1)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Åsa Torstensson (c), Anne-Marie Påls-son (m), Krister Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L291 yrkande 3, 2004/05:L336 yrkande 2, 2004/05:MJ332 yrkande 3, 2004/05:N249 yrkande 2, 2004/05:N305 yrkande 1, 2004/05:N393 yrkande 7, 2004/05:N411 yrkande 1 och 2004/05:N413 yrkande 6 i denna del.

Ställningstagande

Vår syn på inriktningen av konkurrenspolitiken överensstämmer med den som kommer till uttryck i de här aktuella motionerna från företrädare för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna, liksom i tidigare motioner från Centerpartiet. Likartade synpunkter framfördes också i en reservation (m, fp, kd, c) våren 2004 i det tidigare nämnda betänkandet 2003/04:NU13. En vital konkurrens skärper effektiviteten och ökar välbefindandet, varför insatser för att främja konkurrensen är viktiga inslag i en politik som stärker Sveriges utvecklingskraft. Marknadsekonomin förutsätter en effektiv konkurrenspolitik, som förhindrar marknadsdelning och prissamverkan samt utövar fusionskontroll. En fungerande och sträng konkurrenslagstiftning är viktig för att en effektiv konkurrens skall råda i det privata näringslivet. Konkurrensutsättning medför ökad effektivitet och gynnar konsumenterna. En sund konkurrens på alla marknadsområden är en förutsättning för gott konsumentinflytande. En självständig och kunnig konsument är grunden för en väl fungerande marknad och verkligt inflytande.

Fri konkurrens på lika villkor inom de ramar som sätts upp av etiska principer och lagstiftning är det bästa verktyget för att tillgodose konsumenternas efterfrågan och hushålla med begränsade resurser. En effektiv konkurrens gynnar alltid i första hand konsumenterna, och konkurrensen är den kanske viktigaste drivkraften till teknisk och ekonomisk utveckling. Väl fungerande konkurrens stimulerar en kontinuerlig förnyelse av produktionsapparaten och

leder därmed till en effektiv användning av samhällets resurser, dvs. graden av konkurrens på olika marknader spelar en central roll för marknadsekonomins funktionssätt och för den ekonomiska tillväxten. Det avgörande för en fungerande konkurrens är fritt tillträde till marknaderna. Många offentliga regleringar som införs för att upprätthålla konkurrens skulle inte behövas om det rådde fritt tillträde till marknaden. I kombination med den tekniska och ekonomiska utvecklingen utgör det fria tillträdet det främsta botemedlet mot tendenser till konkurrensbegränsningar och monopol.

Statens roll i samhällsekonomin skall vara att sätta ramar och övervaka spelreglerna på marknaden, ansvara för samhällsplanering och infrastruktur samt att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. När staten agerar såväl domare som spelare på marknaden är risken stor att konkurrensen snedvrids och att investeringar inte görs på ett optimalt sätt i de företag som har de bästa förutsättningarna.

En viktig orsak till att Sverige placerar sig dåligt i den s.k. välfärdsligan är det höga prisläget, till följd av bristande konkurrens och delvis omfattande regleringar. En strategi för att öka det ekonomiska välståndet i Sverige i jämförelse med andra länder måste innehålla ett antal reformer för att öka den inhemska konkurrensen samt sänka det allmänna prisläget, som också i stor utsträckning beror på höga skatter. Flera viktiga avregleringar har redan gjorts i Sverige, men inom en del sektorer är konkurrensen fortfarande bristfällig. Det gäller framför allt i fråga om de marknader där hushållen är köpare, exempelvis detaljhandel och tjänsteproduktion.

Ett tydligt belägg för det nyss sagda framgår av de rapporter som Konkurrensverket presenterade i december 2002. Enligt en rapport – De svenska priserna kan pressas! (2002:5) – låg den svenska prisnivån för den privata konsumtionen år 2001 nästan 20 % över den genomsnittliga nivån inom EU (17 % exklusive mervärdesskatt). I den rapport som Konkurrensverket presenterade sommaren 2004 – Konsumenterna, matpriserna och konkurrensen (2004:2) – gör verket den sammanfattande bedömningen av konkurrensen i dagligvaruhandeln att en viss skärpning skett under de senaste åren, men att konkurrensen kan förbättras ytterligare genom etableringar av fler nationella och internationella aktörer. I rapporten lämnar Konkurrensverket förslag på konkreta åtgärder. Regeringen bör inte fördröja beredningen av dessa rapporter utan så snart som möjligt vidta åtgärder och lägga fram förslag så att de svenska konsumenterna inte skall behöva drabbas av onödigt höga priser. En angelägen förändring är att ändra bestämmelserna i plan- och bygglagen avseende reglering av handelsändamålet i detaljplan. Bland de förslag som Konkurrensverket framlägger i den sistnämnda rapporten ingår två som avser just plan- och bygglagen. Verket föreslår sålunda att plan- och bygglagstiftningen skall ändras så att konkurrensintresset lyfts fram, planprocessen påskyndas och aktörerna får bättre möjligheter att överklaga en kommuns ställningstagande att inte tillåta ny handel. Vidare föreslås att plan- och bygglagstiftningen skall tillämpas så att planeringen blir mer flexibel och att nya metoder för att analysera den lokala konkurrensen skall tas fram.

För att göra konkurrensen mer effektiv krävs det konkreta åtgärder på olika områden. En ökad avreglering bör ske för att ge utrymme för konkurrens. Samtidigt bör konkurrenslagen skärpas och övervakningen bli effektivare. Konkurrensverket bör ges ökade resurser och en mer framträdande roll. Nya regeringsförslag bör granskas, inte bara utifrån ett småföretagsperspektiv, utan också utifrån ett konkurrensperspektiv. Kvarvarande konkurrenshämmande regleringar i den privata sektorn bör identifieras och avvecklas. Småföretagsdelegationens förslag bör snarast genomföras.

Det vi nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker vi samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

2. Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (punkt 2)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Åsa Torstensson (c), Anne-Marie Pålsson (m), Krister Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:N249 yrkandena 3, 4 och 6, 2004/05:N305 yrkandena 2 och 3, 2004/05:N391 yrkandena 1 och 2, 2004/05:N393 yrkande 4, 2004/05:N397 yrkandena 2 och 9, 2004/05: N400 yrkandena 8 och 9, 2004/05:N402 yrkandena 2–4 och 2004/05:N412 yrkande 8 och bifaller delvis motionerna 2004/05:N308 yrkande 3 och 2004/05:N401 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med vad som anförs i de här aktuella motionerna att kraftfulla åtgärder måste vidtas från regeringens sida för att driva på avregleringsarbetet i syfte att skapa utrymme för privata initiativ i kommuner och lands-ting.

De stora offentliga monopol som för närvarande svarar för tjänsteproduktionen inom sjukvård, skola, äldreomsorg, etc. bör stegvis avregleras så att en privat tjänsteproduktion inom dessa områden kan utvecklas. Det är viktigt att kommunal eller annan offentlig verksamhet inte konkurrerar ut jobb eller hindrar tillväxt i privat verksamhet. Samtidigt kan det privata utbudet på vissa håll vara mycket begränsat. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag om ändringar i de lagar som styr den obligatoriska kommunala verksamheten vad gäller sådana bestämmelser som förhindrar uppkomsten av konkurrerande alternativ till det rådande monopolet i det allmännas regi. Detta skulle skapa möjligheter för en mängd småföretagare att utveckla och expandera egna verksamheter inom tjänstesektorn i form av kooperativ och egna företag. Inte

minst för de kvinnor som nu till stor del svarar för den offentliga välfärdsproduktionen vore det positivt att övergå från att vara anställd till att bli egen företagare. Om flera aktörer tillåts komma in på områden som nu är stängda för privata alternativ kommer det att leda till ökad konkurrens som innebär en effektivare användning av skattemedel. Enligt vår uppfattning skulle det dessutom leda till en förstärkt småskalig företagsamhet, närhet i omsorgen, ökad valfrihet och en förbättrad välfärd för medborgarna.

Vidare vill vi betona betydelsen av att konkurrensbegränsande förfaranden från olika kommunala aktörers sida påtalas och åtgärdas. Enligt vår uppfattning har regeringen intagit en alltför avvaktande hållning i denna fråga. Konkreta åtgärder lyser med sin frånvaro. Inrättandet av Konkurrensrådet har inte räckt. Rådet, som för övrigt avvecklades vid årsskiftet 2003/04, har inte haft några sanktionsmöjligheter till sitt förfogande för att komma till rätta med missbruk från företrädare för stat, kommuner och landsting riktat mot privata entreprenörer i syfte att gynna den egna produktionen. Vi anser att det inte räcker att genom diskussion och informationsspridning om goda exempel söka åstadkomma rättelse så att förfördelade privata entreprenörer kan konkurrera på samma villkor som offentliga producenter.

Regeringens hantering av frågan om införande av en konfliktlösningsregel i konkurrenslagen utgör ett flagrant exempel på den avvaktande attityd och brist på handling som har kännetecknat regeringens agerande. Trots förslag från Konkurrensrådet i december 2000 och i en departementspromemoria utarbetad inom Näringsdepartementet år 2001 har regeringen ännu inte lagt fram något förslag för riksdagen. Vagheten i regeringens avsikt och planering åskådliggörs med all önskvärd tydlighet av de uppgifter om beredningsläget som erhålls från Näringsdepartementet. Våren 2003, när motsvarande fråga behandlades av utskottet (bet. 2002/03:NU10), uppgavs att beredningsarbetet bedrevs med inriktning på att ett förslag till lagregel skulle kunna presenteras i en lagrådsremiss senare under våren 2003. Våren 2004, då frågan behandlades på nytt av utskottet (bet. 2003/04:NU13), sades endast att beredning pågick, utan någon närmare precisering av när regeringen avsåg att lägga fram ett förslag till riksdagen. Samma budskap gäller nu enligt propositionen om genomförande av transparensdirektivet i vilken det, som tidigare redovisats, noteras beträffande den nyssnämnda departementspromemorian att förslaget om en konfliktlösningsregel bereds i Regeringskansliet. Detta är inte acceptabelt. Riksdagen bör därför anmoda regeringen att skyndsamt till riksdagen lägga fram förslag om införande av en konfliktlösningsregel i konkurrenslagen.

Riksdagen bör vidare anmoda regeringen att senast under riksmötet 2005/06 vidta åtgärder för att reda upp konkurrenssituationen mellan offentlig och privat sektor. Konkurrensverket har i de tidigare nämnda rapporterna Vårda och skapa konkurrens och Myndigheter och marknader, liksom i andra rapporter, föreslagit en rad åtgärder som vi anser omedelbart bör genomföras. Det rör sig om följande:

- Vidta åtgärder för att tillförsäkra att gällande lagar och riktlinjer följs, och förtydliga när offentlig näringsverksamhet skall få bedrivas.
- Inför en nationellt utformad reglering av subventioner, kopplad till det nu aktuella lagförslaget om genomförande av transparensdirektivet.
- Tillåt en offentlig aktör att enbart få använda information eller kompetens upparbetad i myndighetsrollen för försäljning av tjänster och varor i konkurrens med privata aktörer om denna information eller kompetens också erbjuds konkurrerande företag på samma villkor.
- Inför särskilda bestämmelser i lag som gör det möjligt att ingripa mot andra slag av konkurrenssnedvridande förfaranden än dem som omfattas av konkurrenslagen.
- Avskilj organisatoriskt och redovisningsmässigt myndighetsuppgifter från konkurrensutsatt verksamhet.
- Ändra kommunallagen så att företag ges bättre möjligheter att få prövat i domstol om det är förenligt med lagen att kommunala aktörer börjar driva näringsverksamhet på konkurrensmarknader.
- Ge den myndighet som har tillsynen över den offentliga upphandlingen rätt att föra talan om en marknadsskadeavgift om en upphandlande enhet brutit mot lagen om offentlig upphandling.
- Integrera tillsynen av den offentliga upphandlingen med övriga myndighetsuppgifter på konkurrensområdet.
- Ersätt successivt nuvarande form av inköpssamordning eller ramavtal och ej preciserade inköpsvolymmer med frivilligt samarbete myndigheter emellan om inköp utifrån förutbestämda volymer.
- Klargör att kommunernas och landstingens inköp från egna företag omfattas av upphandlingsreglerna.
- Komplettera upphandlingsreglerna för att komma till rätta med avbrutna anbudstävlingar.
- Inför bestämmelser om att myndigheterna skall beakta effekterna på konkurrensen vid stödgivning och att företagen skall få bättre möjligheter att få lagligheten av ett kommunalt stöd prövat.

Det vi nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Med det sagda tillstyrker vi de här aktuella motionerna i berörda delar, dock med undantag för de delar av motionerna 2004/05:N401 (fp) och 2004/05:N308 (m, fp, kd, c) som avser regionala förhållanden i Västra Götalands län respektive Jönköpings län.

3. Genomförande av transparensdirektivet (punkt 3)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Åsa Torstensson (c), Anne-Marie Påls-son (m), Krister Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:140 punkt 1 och bifaller delvis motion 2004/05:N22 yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Vi anser att det är positivt att Sverige nu – med det aktuella förslaget till lagstiftning – genomför EU:s transparensdirektiv. Vi menar dock – i linje med vad som anförs i motion 2004/05:N22 (kd) – att det finns skäl att överväga en utvidgning av tillämpningsområdet i förhållande till vad som krävs enligt transparensdirektivet när det gäller både storleksundantaget och samhandelsundantaget. EU:s transparensdirektiv tar endast sikte på att öka möjligheterna för EG-kommissionen att kontrollera att medlemsstaterna inte ger sådant stöd till offentliga eller privata företag som kan störa funktionen hos den gemensamma marknaden. Eftersom direktivet är ett s.k. minimidirektiv finns det dock möjligheter för medlemsländerna att införa strängare regler om de finner det befogat. Regeringens förslag till genomförande av transparensdirektivet kommer endast att öka öppenheten kring ett fåtal myndigheter och ett fåtal statliga och kommunala bolag. De flesta av de kommunala bolag som för närvarande konkurrerar med privat verksamhet, ofta på ojämlika villkor, skulle med regeringens förslag även i fortsättningen undgå genomlysning.

Snedvriden konkurrens leder till förluster för samhället – resurser används mindre effektivt, köpare av varor och tjänster kan få betala mer för dessa än vad som är nödvändigt, privata företag tappar marknadsandelar till mindre effektiva konkurrenter och lokala näringsidkare kan tvingas i konkurs när kommunen subventionerar de egna bolagens verksamhet. För närvarande är det i princip omöjligt för en lokal näringsidkare att påvisa att det förekommer korssubventionering eller andra former av kommunala subventioner inom kommunens verksamheter. En kommunal verksamhets alltför låga priser kan väcka misstankar, men det är ofta svårt att lägga fram konkreta bevis. Redovisning av kommunal verksamhet och konkurrensutsatta aktiviteter kan flyta ihop.

Även om det inte är ett krav från EU, kan det finnas skäl för att Sverige – i större utsträckning än vad som följer av regeringens förslag – skall låta kommunala bolag omfattas av den nya lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser. Den ökade transparens som därmed skulle uppstå kan främja en likvärdig och sund konkurrens. Konkurrensverket föreslog i sin tidigare nämnda rapport Myndigheter och marknader bl.a. att transparensdirektivets krav borde kompletteras med en nationellt anpassad utformning beträffande vilka som skall omfattas av kraven på separat redovisning.

Trots att vi således tycker att det ligger mycket i de underliggande tankegångarna i den här aktuella motionen, anser vi att det behövs ytterligare underlag för att ta ställning till om de av regeringen föreslagna undantagen skall begränsas eller slopas. När det gäller storleksundantaget bör regeringen göra en konsekvensanalys av vilka effekter olika storleksgränser skulle få i olika

avseenden. De konsekvenser som kan uppkomma i form av merarbete för Konkurrensverket vid en utvidgning av det antal offentliga och privata företag som skulle omfattas av lagstiftningen bör beskrivas. Vidare bör redovisas i vilken mån privata företag skulle beröras – hur många företag och hur ofta. Det kan också vara tänkbart att ha olika storleksgränser för offentliga respektive privata företag. De nu nämnda konsekvenserna bör redovisas vid olika andra storleksgränser än de som nu anges i propositionen. Även konsekvenserna av ett helt slopat storleksundantag bör presenteras. I konsekvensanalysen bör vidare belysas effekterna av ett slopande av samhandelsundantaget.

Slutligen bör också göras en konsekvensanalys av vilka effekterna skulle bli om det infördes en bestämmelse om att den separata redovisningen skall tas in i årsredovisningen eller motsvarande. Syftet med en sådan bestämmelse är att ytterligare öka transparensen i de ekonomiska förbindelserna mellan stat, kommun eller landsting å ena sidan och offentliga företag å den andra. En sådan ändring i den föreslagna lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser skulle vidare kunna komma att kräva konsekvensändringar i andra lagar, t.ex. årsredovisningslagen, bokföringslagen och lagen om kommunal redovisning.

Riksdagen bör, med hänvisning till det anförda, anmoda regeringen att göra de konsekvensanalyser som vi här har angett och därefter återkomma till riksdagen med ett förslag om lagändringar så snart som möjligt.

Med detta tillstyrker vi regeringens förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. Motion 2004/05:N22 (kd) blir med ett sådant tillkännagivande av riksdagen som vi förordar till viss del tillgodosedd.

4. Kriminalisering av karteller (punkt 5)

av Eva Flyborg (fp) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:MJ332 yrkande 4, 2004/05:N249 yrkande 1, 2004/05:N393 yrkande 8, 2004/05:N413 yrkande 6 i denna del och 2004/05:Bo306 yrkande 16.

Ställningstagande

Kartellbildning är, enligt vår mening, mycket skadlig för samhällsekonomin. Det finns ett starkt konsumentintresse av att olagliga karteller bekämpas effektivt. I slutändan är det alltid konsumenterna som får svara för kostnaderna för en ineffektiv konkurrens i form av högre priser eller sämre utbud. Karteller innebär också en orättmätig förmögenhetsöverföring från konsumentkollektivet till de företag som bryter mot konkurrenslagen.

Riksdagen har, som redovisats, vid två tillfällen – genom tillkännagivanden våren 2002 och våren 2003 – anmodat regeringen att utreda frågan om

kriminalisering av kartellsamarbete. Regeringen gav i november 2003 Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna tilläggsdirektiv (dir. 2003:175), genom vilket det tidigare utredningsuppdraget utvidgades till att omfatta frågan om kriminalisering av förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag respektive förbud mot missbruk av dominerande ställning. Att det har krävts två tillkännagivanden av riksdagen innan regeringen har skridit till handling är flagrant. Vi menar att en mycket viktig princip i det demokratiska systemet är att riksdagens beställningar skall efterkommas av regeringen. Tillkännagivanden är ett instrument som riksdagen förfogar över för att anmoda regeringen att vidta åtgärder i en fråga. Det får inte uppstå en situation där det kan skapas ett intryck av att regeringen inte tillmäter detta instrument dess rättmätiga betydelse.

Utredningen, som har haft till uppgift att ta fram en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering inom konkurrensrätten med inriktning på vad som bör betecknas som särskilt allvarliga fall, avlämnade, som redovisats, i december 2004 sitt slutbetänkande Konkurrensbrott – En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131). Om konkurrensrättens förbud skall kriminaliseras bör det enligt utredningens bedömning ske genom att det i konkurrenslagstiftningen införs ett nytt brott – konkurrensbrott, men endast vid horisontella karteller; enligt utredaren bör vertikala konkurrensbegränsningar och missbruk av dominerande ställning inte kriminaliseras. Betänkandet har remissbehandlats, och regeringen avser återkomma till riksdagen i frågan.

Enligt vår mening bör riksdagen genom ett nytt tillkännagivande anmoda regeringen att utan ytterligare tidsspillan återkomma till riksdagen med ett förslag till ändrad lagstiftning så att karteller kriminaliseras. Riksdagen bör inte förlita sig på att regeringen avser återkomma till riksdagen. Detta är enligt vår mening alltför vagt.

Vi anser också att riksdagen bör riva upp det beslut som riksdagen fattade våren 2004 om att införa det s.k. leniencyprogrammet. Detta program är, enligt vår mening, ett tjallerisystem som väcker djupgående, principiella frågor. Riksdagen bör genom sitt tillkännagivande anmoda regeringen att återkomma med förslag till riksdagen om upphävande av detta program.

Riksdagen bör alltså anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi har anfört. Därmed blir de här aktuella motionerna tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks.

5. Kriminalisering av karteller (punkt 5)

av Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:MJ332 yrkande

4, 2004/05:N249 yrkande 1, 2004/05:N393 yrkande 8, 2004/05:N413 yrkande 6 i denna del och 2004/05:Bo306 yrkande 16.

Ställningstagande

Kartellbildning är enligt min mening mycket skadlig för samhällsekonomin. Det finns ett starkt konsumentintresse av att olagliga karteller bekämpas effektivt. I slutändan är det alltid konsumenterna som får svara för kostnaderna för en ineffektiv konkurrens i form av högre priser eller sämre utbud. Karteller innebär också en orättmätig förmögenhetsöverföring från konsumentkollektivet till de företag som bryter mot konkurrenslagen.

Riksdagen har, som redovisats, vid två tillfällen – genom tillkännagivanden våren 2002 och våren 2003 – anmodat regeringen att utreda frågan om kriminalisering av kartellsamarbete. Regeringen gav i november 2003 Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna tilläggsdirektiv (dir. 2003:175), genom vilket det tidigare utredningsuppdraget utvidgades till att omfatta frågan om kriminalisering av förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag respektive förbud mot missbruk av dominerande ställning. Att det har krävts två tillkännagivanden av riksdagen innan regeringen har skridit till handling är flagrant. Jag menar att en mycket viktig princip i det demokratiska systemet är att riksdagens beställningar skall efterkommas av regeringen. Tillkännagivanden är ett instrument som riksdagen förfogar över för att anmoda regeringen att vidta åtgärder i en fråga. Det får inte uppstå en situation där det kan skapas ett intryck av att regeringen inte tillmäter detta instrument dess rättmätiga betydelse.

Utredningen, som har haft till uppgift att ta fram en konkret lagstiftningsmodell för en kriminalisering inom konkurrensrätten med inriktning på vad som bör betecknas som särskilt allvarliga fall, avlämnade, som redovisats, i december 2004 sitt slutbetänkande Konkurrensbrott – En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131). Om konkurrensrättens förbud skall kriminaliseras bör det enligt utredningens bedömning ske genom att det i konkurrenslagstiftningen införs ett nytt brott – konkurrensbrott, men endast vid horisontella karteller; enligt utredaren bör vertikala konkurrensbegränsningar och missbruk av dominerande ställning inte kriminaliseras. Betänkandet har remissbehandlats, och regeringen avser återkomma till riksdagen i frågan.

Enligt min mening bör riksdagen genom ett nytt tillkännagivande anmoda regeringen att utan ytterligare tidsspillan återkomma till riksdagen med ett förslag till ändrad lagstiftning så att karteller kriminaliseras. Riksdagen bör inte förlita sig på att regeringen avser återkomma till riksdagen. Detta är enligt min mening alltför vagt.

Med ett sådant beslut som jag förordar blir de här aktuella motionerna 2004/05:N249 (fp), 2004/05:N413 (fp), 2004/05:MJ332 (fp), 2004/05:N393 (kd) och 2004/05:Bo306 (kd) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. I den förstnämnda motionen, 2004/05:N249 (fp), förespråkas i motiveringen också att riksdagen bör riva upp det beslut som riksdagen fattade våren 2004 om att införa det s.k. leniencyprogrammet. Denna uppfattning delar jag inte.

Eftersom det formella yrkandet i motionen dock endast avser kriminalisering av karteller tillstyrks yrkandet i sin helhet.

6. Konkurrensverkets roll (punkt 6, motiveringen)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Åsa Torstensson (c), Anne-Marie Påls-son (m), Krister Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Mikael Oscarsson (kd).

Ställningstagande

Marknadsekonomin förutsätter en effektiv konkurrenspolitik, som förhindrar marknadsdelning och prissamverkan samt utövar fusionskontroll. En fungerande och sträng konkurrenslagstiftning är viktig för att en effektiv konkurrens skall råda i det privata näringslivet. Konkurrensverket intar en central roll när det gäller att åstadkomma en effektiv konkurrens. Vi vill erinra om att samtliga fyra partier inom den borgerliga alliansen har förordat ökade resurser till Konkurrensverket. Enligt vår mening ligger Konkurrensverkets agerande helt inom de ramar som uppställs av instruktion och regleringsbrev och som tidigare redovisats. Något behov av att riksdagen skall uttala sig för en översyn av Konkurrensverkets verksamhet utifrån de utgångspunkter som anges i motion 2004/05:N271 (s) kan vi inte se. Motionen avstyrks därmed.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2004/05:140

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
2. lag om ändring i lagen (2005:110) om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,
4. lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning,
5. lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078).

Motion med anledning av propositionen

2004/05:N22 av Maria Larsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen beslutar om ändring av den av regeringen föreslagna lydelsen i 3 § tredje stycket i förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser på så sätt att redovisningsskyldighet enligt första stycket även skall omfatta företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder.
2. Riksdagen beslutar om ändring av den av regeringen föreslagna lydelsen i 3 § tredje stycket i förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser på så sätt att redovisningsskyldighet enligt första stycket även skall omfatta företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro men inte 100 000 euro.
3. Riksdagen beslutar om ändring av den av regeringen föreslagna lydelsen i 4 § andra stycket i förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser på så sätt att redovisningsskyldighet enligt första stycket även skall omfatta företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder.
4. Riksdagen beslutar om ändring av den av regeringen föreslagna lydelsen i 4 § andra stycket i förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser på så sätt att redovisningsskyldighet enligt första stycket även skall omfatta företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro men inte 100 000 euro.
5. Riksdagen beslutar om ändring av den av regeringen föreslagna lydelsen i 4 § i förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser på så sätt att

den separata redovisningen skall tas in i årsredovisningen eller motsvarande.

Motioner från allmänna motionstiden

2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strukturförändringar i konkurrensfrämjande syfte.

2004/05:L336 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad konkurrens.

2004/05:MJ332 av Lennart Fremling m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om effektivare konkurrenspolitik för dagligvaruhandeln.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kriminalisering av karteller.

2004/05:N249 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kriminalisering av kartellsamarbete.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra konkurrenslagen effektivare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa åtgärder för att reda ut konkurrenssituationen mellan privata och offentliga utförare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att underlätta tillträde till olika marknader.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta bort selektiva företagsstöd och snedvridande kommunala stöd till företag.

2004/05:N271 av Bo Bernhardsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att på lämpligt sätt utvärdera Konkurrensverkets verksamhet och se över dess uppdrag och dess instruktioner.

2004/05:N305 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bekämpa monopol (avsnitt 5.1).

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka etableringsfriheten och att uppmuntra privatiseringar och konkurrensutsättning inom den offentliga sektorn (avsnitt 5.1).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka konkurrensövervakningen (avsnitt 5.1.1).

2004/05:N308 av Bengt-Anders Johansson m.fl. (m, fp, c, kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av konkurrensutsättning av offentligt utförd produktion.

2004/05:N391 av Tobias Krantz (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att en ökad andel av den offentliga sektorns verksamhet läggs ut på entreprenad.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Konkurrensverket bör granska välfärdssektorn.

2004/05:N393 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunernas roll i näringspolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en effektivare konkurrenspolitik.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kriminalisering av karteller.

2004/05:N397 av Anne-Marie Pålsson m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stopplagstiftning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Konkurrensverket.

2004/05:N400 av Maria Larsson m.fl. (kd):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättvis konkurrens mellan offentlig och privat sektor.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avveckling av snedvridande företagsstöd.

2004/05:N401 av Anita Brodén m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etableringsfrihet inom vård och utbildning för att kunna ge Västra Götalandsregionen en ny stark tillväxtsektor med goda exportmöjligheter.

2004/05:N402 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ökat privat företagande i offentlig sektor leder till en mer integrerad arbetsmarknad med bättre villkor för dem som verkar där.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av privat produktion av välfärdstjänster samt vinsterna av att fler kvinnor driver företag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vårdföretagande skall tillåtas vara lönsamt för att entreprenörskapet i offentlig sektor skall stimuleras.

2004/05:N411 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskning måste initieras om sambanden mellan pris, kvalitet, service, mångfald, inträdeshinder, innovationer och konkurrens.

2004/05:N412 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrenssnedvridande kommunal verksamhet.

2004/05:N413 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrens och kriminalisering av kartellsamarbete.

2004/05:Bo306 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

16. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär en kriminalisering av kartellsamverkan.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser som syftar till att ge Europeiska gemenskapernas kommission insyn i de finansiella förbindelserna mellan det allmänna och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet.

Definitioner

2 § I denna lag betyder:

1. *Offentligt företag*: ett företag som det allmänna direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande över på grund av ägarskap, finansiell medverkan eller de regler som gäller för företaget. Om inte annat följer av omständigheterna skall ett dominerande inflytande anses finnas om det allmänna direkt eller indirekt innehar mer än hälften av rösterna eller kapitalet i företaget eller har rätt att utse mer än hälften av personerna i företagets administrativa eller verkställande ledning eller i dess styrelse.

2. *Offentligt företag inom tillverkningsindustrin*: ett offentligt företag med en nettoomsättning som till minst hälften hänför sig till verksamhet som anges i Avdelning D: Tillverkning, i bilagan till rådets förordning (EEG) nr 3037/90 av den 9 oktober 1990 om statistisk näringsgrensindelning i Europeiska gemenskapen (Nace, rev. 1)².

3. *Exklusiva rättigheter*: rättigheter som det allmänna genom lag eller annan författning eller något administrativt instrument beviljar ett företag och som ger företaget ensamrätt att bedriva viss verksamhet inom ett geografiskt område.

4. *Särskilda rättigheter*: rättigheter som det allmänna genom lag eller annan författning eller något administrativt instrument beviljar ett begränsat antal företag och som inom ett geografiskt område

a) begränsar antalet företag som har rätt att bedriva viss verksamhet till två eller flera,

¹ Jfr kommissionens direktiv 80/723/EEG av den 25 juni 1980 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (EGT L 195, 29.7.1980, s. 35, Celex 31980L0723), senast ändrat genom kommissionens direktiv 2000/52/EG av den 26 juli 2000 (EGT L 193, 29.7.2000, s. 75, Celex 32000L0052).

² EGT L 83, 3.4.1993, s. 1.

b) beviljar flera konkurrerande företag tillstånd att bedriva viss verksamhet, eller

c) ger ett eller flera företag författningsmässiga fördelar som i betydande mån påverkar andra företags möjligheter att bedriva samma verksamhet på i allt väsentligt likvärdiga villkor.

Som särskilda rättigheter enligt första stycket 4 anses inte sådana rättigheter som beviljats enligt objektiva, proportionerliga och icke-diskriminerande kriterier.

Öppen redovisning av finansiella förbindelser

3 § Ett offentligt företag skall redovisa sina finansiella förbindelser med det allmänna så att det tydligt framgår vilka offentliga medel som företaget fått direkt eller indirekt, via andra offentliga företag eller finansiella institut, och hur medlen har använts (öppen redovisning).

Av den öppna redovisningen skall särskilt framgå finansiella förbindelser som avser kapitaltillskott, förlustbidrag, amorteringsfria eller på annat sätt förmånliga lån, gynnande genom avstående från vinst, fordran eller normal avkastning på offentliga medel samt ersättningar för ekonomiska ålägganden från det allmänna.

Redovisningsskyldigheten enligt första stycket omfattar inte det allmännas förbindelser med

1. företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder,

2. företag som är kreditinstitut, när det gäller insättningar på normala affärsmässiga villkor, eller

3. företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro eller, om företaget är ett kreditinstitut, en balansomslutning som vid vart och ett av de två senaste räkenskapsårens utgång har understigit 800 miljoner euro.

Separat redovisning av olika verksamheter

4 § En särskild ekonomisk redovisning (separat redovisning) skall för varje räkenskapsår upprättas för ett företag som har

1. beviljats exklusiva eller särskilda rättigheter, eller

2. anförtratts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enligt artikel 86.2 i EG-fördraget och som fått offentligt stöd i någon form för detta,

allt under förutsättning att företaget även bedriver annan ekonomisk verksamhet.

Redovisningsskyldigheten enligt första stycket gäller inte för

a) företag som tillhandahåller tjänster som inte i nämnvärd omfattning kan påverka handeln med andra EES-länder,

b) företag med en nettoomsättning som för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har understigit 40 miljoner euro eller, om företaget är ett kreditinstitut, en balansomslutning som vid vart och ett av de två senaste räkenskapsårens utgång har understigit 800 miljoner euro,

c) företag enligt första stycket 2 som fått det offentliga stödet för en skälig tidsperiod genom ett öppet, genomblickbart och icke-diskriminerande förfarande, eller

d) verksamheter som omfattas av särskilda bestämmelser om separat redovisning av motsvarande slag med EG-rättslig grund.

5 § I den separata redovisningen skall

1. organisationen och finansieringen av olika verksamheter beskrivas,

2. intäkter och kostnader i företagets verksamheter enligt 4 § första stycket 1 och 2 redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, vilket skall göras på ett korrekt och konsekvent sätt enligt sakligt motiverade redovisningsprinciper, och

3. principerna och metoderna för beräkningen och fördelningen av intäkter och kostnader för olika verksamheter anges på ett tydligt och fullständigt sätt.

Händelser av ekonomisk art skall redovisas uppdelat på de olika verksamheter som skall redovisas åtskilda enligt första stycket 2.

Arkivering m.m.

6 § En öppen redovisning och en separat redovisning enligt 3 och 4 §§ som avser verksamhet som bedrivs inom en kommun eller ett landsting och som inte utgör räkenskapsinformation enligt lagen (1997:614) om kommunal redovisning skall arkiveras i enlighet med bestämmelserna om bevarande och arkivering m.m. i 2 kap. 10–13 §§ den lagen. Det samma gäller uppgifter av betydelse för redovisningarna.

Sådana redovisningar och uppgifter som sägs i första stycket och som avser verksamhet som bedrivs av en fysisk eller juridisk person vilken omfattas av bokföringslagen (1999:1078) skall arkiveras i enlighet med bestämmelserna om arkivering m.m. i 7 kap. den lagen även om informationen inte utgör räkenskapsinformation i bokföringslagens mening.

I arkivlagen (1990:782) finns ytterligare bestämmelser om arkivering.

Revision

7 § Företagets revisor skall för varje räkenskapsår granska om en öppen redovisning och en separat redovisning för ett företag har fullgjorts i enlighet med bestämmelserna i denna lag och i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Revisorn skall utfärda ett särskilt intyg över granskningen. Intyget skall lämnas till stämman och styrelsen eller motsvarande lednings- och förvaltningsorgan på samma sätt och inom samma tid som föreskrivs för revisionsberättelsen enligt tillämplig revisionsförfattning för företaget.

Årlig rapportering för vissa offentliga tillverkningsföretag och holding-företag

8 § Ett offentligt företag inom tillverkningsindustrin skall för varje räkenskapsår som nettoomsättningen överstiger 250 miljoner euro ge in bestyrkta kopior av följande handlingar till Konkurrentverket:

1. årsredovisningen,
2. varje koncernredovisning eller motsvarande sammanställd redovisning som företaget omfattas av,
3. revisionsberättelser som avser redovisningar enligt 1 och 2,
4. kallelse till och protokoll från stämma eller motsvarande sammanträde där redovisningar enligt 1 och 2 har behandlats, och
5. om det inte framgår av årsredovisningen, en särskild handling med upplysningar om
 - a) mottagna kapitaltillskott och alla väsentliga villkor för tillskotten,
 - b) lån och andra krediter som beviljats av det allmänna samt alla väsentliga villkor för krediterna,
 - c) garantier och andra säkerheter som ställts av det allmänna samt alla väsentliga villkor för säkerheterna,
 - d) utdelning och annan disposition av vinstmedel, samt
 - e) mottagna bidrag, befrielse från skulder och alla andra former av offentligt stöd.

Handlingarna skall ges in så snart det kan ske och senast inom sex månader efter det att företagets räkenskapsår avslutades.

Vad som föreskrivs i första och andra styckena gäller även ett holding-företag som har ett eller flera offentliga företag inom tillverkningsindustrin som dotterföretag, om sådana dotterföretags sammanlagda nettoomsättning överstiger 250 miljoner euro.

Normgivningsbemyndigande

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. den öppna redovisningens och den separata redovisningens utformning och innehåll i olika företag, och
2. revisionen av den öppna redovisningen och den separata redovisningen enligt 7 §.

Regeringen får vidare meddela föreskrifter om att information från en öppen redovisning och en separat redovisning samt intyg enligt 7 § andra stycket skall ges in till en eller flera myndigheter.

Tillsyn m.m.

10 § Tillsynen över företags efterlevnad av denna lag och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av Konkurrentverket.

11 § Om det behövs för att Konkurrentverket skall kunna överlämna information till Europeiska gemenskapernas kommission eller i övrigt fullgöra sina uppgifter enligt denna lag, får verket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,

2. ett företag att efterleva vad som föreskrivs i 3–8 §§ eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

12 § Ett åläggande enligt 11 § gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

13 § Åtgärder enligt 11 § får inte avse en skriftlig handling

1. vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller hans biträde inte får höras som vittne därom, och

2. som innehas av honom eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

14 § Vid ett åläggande enligt 11 § finns det inte någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur.

15 § Ett åläggande enligt 11 § får förenas med vite. Talan om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag förs vid tingsrätt av Konkurrensverket. Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en sådan talan.

16 § Beslut av Konkurrensverket om åläggande enligt 11 § får överklagas hos Marknadsdomstolen. Vid handläggningen i Marknadsdomstolen tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden. I fråga om rättegångskostnader skall dock gälla vad som föreskrivs i 31 kap. rättegångsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2005.

2. Bestämmelserna i 3–8 §§ tillämpas första gången av företag för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 juli 2005.

2. Förslag till lag om ändring i lagen (2005:110) om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

dels att 1 § lagen i stället för dess lydelse enligt lagen (2005:110) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse,

dels att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2005:110) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2005:110

Föreslagen lydelse

1 §

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (1993:20),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling,
6. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
7. *försäkringsavtalslagen*
(2005:104).

Bestämmelserna i 14, 15 och 16–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen eller *försäkringsavtalslagen*. I mål enligt marknadsföringslagen eller *försäkringsavtalslagen* tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som föreskrivs i dessa lagar.

8. *lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.*

Bestämmelserna i 14, 15 och 16–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen eller *lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.* I mål enligt marknadsföringslagen tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som föreskrivs i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2005.

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.2 i proposition 2004/05:140

Föreslagen lydelse

1 §¹

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (1993:20),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling,
6. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,

7. försäkringsavtalslagen (2005:104),

8. lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Bestämmelserna i 14, 15 och 16–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen eller lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. I mål enligt marknadsföringslagen tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som föreskrivs i dessa lagar.

Bestämmelserna i 14, 15 och 16–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. I mål enligt marknadsföringslagen eller försäkringsavtalslagen tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som föreskrivs i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

¹ Senaste lydelse lagförslag 2.2.

4. Förslag till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning

Härigenom föreskrivs¹ att 2 kap. 13 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
13 §²

Om det finns särskilda skäl, får Skatteverket för visst fall tillåta att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation förstörs före utgången av den tid som anges i 11 §.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2005.

¹ Jfr kommissionens direktiv 80/723/EEG av den 25 juni 1980 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (EGT L 195, 29.7.1980, s. 35, Celex 31980L0723), senast ändrat genom kommissionens direktiv 2000/52/EG av den 26 juli 2000 (EGT L 193, 29.7.2000, s. 75, Celex 32000L0052).

² Senaste lydelse 2003:720.

5. Förslag till lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078)

Härigenom föreskrivs¹ att 7 kap. 7 § bokföringslagen (1999:1078) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

7 §²

Om det finns särskilda skäl, får Skatteverket för visst fall tillåta att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation förstörs före utgången av den tid som anges i 2 §.

Tillstånd enligt första stycket ges av Finansinspektionen när det gäller företag som står under inspektionens tillsyn.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2005.

¹ Jfr kommissionens direktiv 80/723/EEG av den 25 juni 1980 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (EGT L 195, 29.7.1980, s. 35, Celex 31980L0723), senast ändrat genom kommissionens direktiv 2000/52/EG av den 26 juli 2000 (EGT L 193, 29.7.2000, s. 75, Celex 32000L0052).

² Senaste lydelse 2003:727.

BILAGA 3

Av utskottet föreslagna ändringar i regeringens lagförslag

Förslag till ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

2 kap.
13 §

Om det finns särskilda skäl, får Skatteverket för visst fall tillåta att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation förstörs före utgången av den tid som anges i 11 §.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. *Förstöring får dock ske om informationen bevaras på annat sätt.*

Förslag till ändring i bokföringslagen (1999:1078)

Regeringens förslag

Utskottets förslag

7 kap.

7 §

Om det finns särskilda skäl, får Skatteverket för visst fall tillåta att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation förstörs före utgången av den tid som anges i 2 §.

Tillstånd enligt första stycket ges av Finansinspektionen när det gäller företag som står under inspektionens tillsyn.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:000) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. *Förstöring får dock ske om informationen bevaras på annat sätt.*